

תורה אור • פרשת משפטים • מאמר 6

ביאור ע"פ ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר כו'...

”ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר”

משה, נשמה מאצילות, הכיר רק “אבנים” — הביטול בעצם של שם מ”ה; ואילו הזקנים, נשמות מבריא, ראו “תחת רגליו”: “לבנת הספיר”, אותיות שם ב”ן, הביטול של יש הנברא. לבנים כאלה נבנות למטה, כאשר שבעים הלשונות ודיבורי היום-יום “נשרפים” בקריאת שמע ועולים לקדושה.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/torah-ohr/mishpatim/6

הנקודה

משה, נשמה מאצילות, הכיר רק "אבנים" — הביטול בעצם של שם מ"ה; ואילו הזקנים, נשמות מבריא, ראו "תחת רגליו": "לבנת הספיר", אותיות שם ב"ן, הביטול של יש הנברא. לבנים כאלה נבנות למטה, כאשר שבעים הלשונות ודיבורי היום־יום "נשרפים" בקריאת שמע ועולים לקדושה.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

מכיוון שהדרגה הנמוכה ביותר בכל עולם נעשית הכתר של העולם הבא, כל עולם הבריא אינו נחשב ביחס לאצילות אלא לנצח, הוד ויסוד — "רגליים לבר מגופא", המרוחקות מן השכל שמניע את ה"זרועות". נצח, הוד ויסוד של אדם קדמון, המחשבה הקדומה "אנא אמלוך", בוקעים את הפרסא ומגיעים עד סוף עשיה; לכן גם האדם הנחות ביותר יכול למסור את נפשו על שם ה'. משה, מאצילות, ניגש אל אורותיה; שבעים הזקנים, מבריא, ראו רק "תחת רגליו" — אדם קדמון כפי שהוא למטה מן הכיסא; וכך גם יחזקאל ראה רק את "דמות האדם" של בריאה. מ"ה, ביטול בעצם, מברר; ב"ן, ביטול של יש הנברא, מתברר. אותיות מ"ה הן "אבנים" שנעשו בידי שמים; לבנים נעשות בידי אדם, כפי ששבעים הלשונות מתעלות כאשר הן "נשרפות" בקריאת שמע. הזקנים ראו את "לבנת הספיר" הזאת, ואת "עצם השמים" — אותיות מ"ה המגיעות לטהירו עלאה. הם חזו רק באלקים, ואכלו ושתו את המזון של בריאה, ואילו משה ניזון מחכמה ובינה של אצילות. תורה היא אכילה, תפילה היא שתייה, והנשמה זקוקה לשתייה.

מבנה

1	רגליים לבר מגופא	2-11
מכיוון שמלכות של כל עולם נעשית כתר של העולם הבא, הבריא כולה היא ביחס לאצילות רק נצח, הוד ויסוד. חסד, ה"זרוע הימנית", נובע מן השכל מאליו, כשם שהידיים נעות מתוך שמחה; נצח, ה"רגל", הוא רגש טבעי המרוחק מן השכל, כשם שהרגליים רוקדות רק מתוך מחשבה מכוונת.		
2	רגליו של אדם קדמון	31
הפרצופים מסתיימים מעל הפרסא שבין אצילות לבריא, אך נצח, הוד ויסוד של אדם קדמון בוקעים אותה ומגיעים עד סוף עשיה, מפני שאדם קדמון הוא המחשבה "אנא אמלוך", הכוללת את תכליתם של כל העולמות. לכן גם האדם הנחות ביותר יכול למסור את נפשו על שם ה'.		
3	משה, הזקנים ויחזקאל	5-41
באצילות האורות והכלים מיוחדים עם ה'; בבריא נבראים ישויות מוגבלות. משה ניגש אל האורות של אצילות; הזקנים ראו רק "תחת רגליו" — את אדם קדמון כפי שהוא מלוכש בבריא, מתחת לכיסא; וגם "מראה דמות אדם" של יחזקאל הוא בבריא.		
4	אבנים ולבנים	7-61
מ"ה, ביטול בעצם, מברר; וב"ן, ביטול של יש הנברא, מתברר. אותיות מ"ה הן "אבנים", שנעשו בידי שמים; לבנים, שנעשות בידי אדם ונשרפות בכבשן, מסמלות את העלאת שבעים הלשונות ללשון הקודש — תכלית הגלות — המתרחשת כאשר אותיותיהן "נשרפות" בקריאת שמע.		

באצילות אין "לכנה" אלא רק "אבנים", ולכן משה לא ראה לכנה; ואילו הזקנים, מכריאה, ראו את "לכנת הספיר", אותיות ב"ן. "עצם השמים" הן אותיות מ"ה, המגיעות לטהירו עלאה, מפני שהסוף נעוץ בתחילה.

ה"אצילים" — נדב, אביהוא והזקנים — היו בחינת אצילות שבכריאה, אך לא השיגו את ה"ידיים" העליונות המחוברות לראש. משה, אהרן והאבות, ששורשם באצילות, השיגו זאת.

"ויחזו", לשון התרגום, פירושו שראו רק את אלקים, המגן על שמש הוי'. האכילה והשתייה שלהם היו של בריאה: כשם שבגוף המזון יורד והמשקה מאפשר למהות דקה לעלות אל המוח, כך על המ"ן לעלות מלמטה; משה ניוון מן האכילה והשתייה של אצילות — חכמה ובינה.

בינה מרחיבה את נקודת החכמה, כשם שעובר גדל ברחם, ומעלה את ז"א מ"תלת גו תלת" לשישים ריבוא. התורה שבכתב היא "לחם", שאוכלים רק מתוך רעב; התורה שבעל פה, שנותנת טעמים, היא "משקה", ששותים גם בלי צמא, לשם טעמו.

תורה היא אכילה — המשכה מלמעלה; תפילה היא שתייה — העלאה מלמטה; והנשמה זקוקה לשתייה. הזקנים קיבלו את התורה כ"לחמו", כפי שהיא למטה; משה, על הר סיני, השיג אותה כ"לחמי", בשורשה למעלה.

מושגים

אדם קדמון אדם קדמון

הדרגה הראשונה והכוללת שמעל אצילות, מחשבתו הקדומה של ה' "אנא אמלך", הכוללת את תכליתם של כל העולמות. נצח, הוד ויסוד שלה בוקעים את הפרסא ומגיעים עד סוף עשיה.

פרסא פרסא

הגבול בין אצילות לבריאה, הנקרא "כיסא"; נקרא "כס א", כיסוי על מה שלמעלה ממנו.

לבר מגופא לבר מגופא

מעמדם של נצח, הוד ויסוד, ה"רגליים", המרוחקים מן השכל יותר מחסד וגבורה, ה"זרועות". הבריאה כולה עומדת ביחס הזה לאצילות.

מ"ה וב"ן מ"ה וב"ן

שתי דרכים למלא את אותיות שם הוי' — באלפי"ן (מ"ה) ובהי"ן (ב"ן). מ"ה, שמברר, הוא ביטול בעצם; ב"ן, שמתברר, הוא הביטול של יש הנברא.

ביטול בעצם ביטול בעצם

ביטול שאין בו כלל תחושה של מציאות נפרדת, כפי שהוא באצילות, שבה "הוא וחיוהי וגרמוהי חד".

ביטול היש ביטול היש

ישות שאכן קיימת, ובכל זאת מבטלת את עצמה לפני מי שמחיה אותה, כמו מלאכי מחנה מיכאל. זו ה"לכנה", שאין לה מקום באצילות.

אבנים ולבנים אבנים ולבנים

אבנים נעשות "ידי שמים" ומסמלות את אותיות מ"ה; לבנים נעשות בידי אדם מאדמה ונשרפות עד שהן קשות כאבן, ומסמלות את בירור העולם התחתון — "לכנת הספיר".

טהירו עלאה טהירו עלאה

הדרגה הנרמזת ב"למען טהור", שאליה מגיעות אותיות מ"ה. עמק המלך מציב אותה מעל אדם קדמון; הקבלה של רבי חיים ויטאל מזהה אותה עם אדם קדמון.

מ"ן ומ"ד מ"ן ומ"ד

העלאה מלמטה והמשכה מלמעלה. התפילה, "שתייה", מעלה מ"ן; התורה, "אכילה", ממשיכה מ"ד.

אחוריים אחוריים

הצד החיצוני של דרגה. מילת התרגום "ויחזו" מלמדת שהזקנים ראו רק את ה"אחוריים" — דרגת אלקים.

קטע 1 • 11-2

רגליים לבר מגופא

1 ביאור ע"פ ותחת רגליו¹ כמעשה לבנת הספיר² כו' הנה נודע בסדר השתלשלות שמלי דאצי נעשה כתר לבריא^{3,4,5} ומלי דבריא ליצירה כו'

ביאור על הפסוק "ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר" וכו'. והנה ידוע שבסדר ההשתלשלות מלכות דאצילות נעשית כתר לבריא, ומלכות דבריא [נעשית כתר] ליצירה וכו', מלמעלה למטה.

המאמר בא לבאר את הפסוק בשמות כד, י, המתאר את מה שראו נדב, אביהוא ושבעים הזקנים בהר סיני: "ותחת רגליו" היה משהו הדומה ללבנת ספיר. הוא פותח בכלל יסודי בסדר העולמות: הדרגה הנמוכה ביותר בכל עולם, מלכות, נעשית לדרגה הגבוהה ביותר, כתר, של העולם שמתחתיו.

מלמעלה למטה וא"כ ממטה למעלה נחשב כלליות בריאה נגד אצי רק בחי נה"י לבר מגופא.⁶

ואם כן, מלמטה למעלה, בריאה בכללותה נחשבת ביחס לאצילות רק לבחינת נה"י, לבר מגופא.

כשמסתכלים מלמטה, כל עולם הבריא מתאים אפוא רק לחלק הנמוך ביותר של אצילות. ביחס לאצילות הוא כמו נה"י, "הרגליים", ביחס לגוף — "לבר מגופא", מחוץ לגוף; את הביטוי הזה מסבירים החלקים הבאים.

כי בחי חסד הוא בחי עצם המדה כשמאיר בה בחי המוחין והוא בחי אהבה שע"י התבוננות כו' שע"י בחי מוחין נעשה ממילא התפעלות אהוי"ר כו'.

כי בחינת חסד היא בחינת עצם המידה, כאשר בחינת המוחין מאירה בה. זוהי בחינת האהבה שבאה על ידי התבוננות וכו', שכן על ידי בחינת המוחין נוצרת מאליה התעוררות של אהבה ויראה וכו'.

כדי להראות מדוע נה"י נחשבים "לבר מגופא", אדמו"ר הזקן מגדיר תחילה את החסד. החסד הוא המידה בעצמותה, כשהמוחין מאירים בה: אהבה שנוגדת מהתבוננות, ומתעוררת מאליה לאחר שהשכל תופס את עניינה.

2 ולכן נקרא בשם דרועא ימינא כמו הידים והזרועות שמראים תנועות השמחה בעת שמוחו טרוד בשמחה בלי שום מחשבה שיחשוב איך לעשות התנועה.

לכן הוא נקרא "הזרוע הימנית", כמו הידיים והזרועות שמבטאות תנועות של שמחה כאשר דעתו של אדם נתונה בשמחה, בלי שהוא חושב כלל כיצד לבצע את התנועה.

מכיוון שהחסד נמשך ישירות מן המוח, הוא נקרא "הזרוע הימנית". הזרועות והידיים מבטאות את שמחתו של האדם באופן ספונטני: כשהמוח מלא שמחה, הן נעות בלי החלטה מכוונת כיצד לנוע.

וכמ"ש בשתיים יעופף⁷ מאליו וממילא כו'. וכמ"ש בזהר פ' משפטים (דקכ"ב ב') רישא דמלכא אתתקן בחו"ג^{8,9} כו'.

כמו שכתוב: "ובשתיים יעופף" — מעצמו וממילא וכו'. וכמו שכתוב בזהר, פרשת משפטים (דף קכ"ב ע"ב): "ראשו של המלך מתוקן בחסד ובגבורה" וכו'.

שני מקורות ממחישים זאת. בחזון ישעיהו השרפים עפים בשתיים מכנפיהם, ואת תנועתם זו קורא אדמו"ר הזקן כתנועה המתרחשת מעצמה; והזהר אומר ש"ראשו" של המלך מתוקן בחסד ובגבורה, ולכן ה"זרועות" קשורות לראש, מקום המוחין.

משא"כ בחי' נצח הוא בחי' השפעה של המדה בלי שכל ומוחין בחי' נצוח שהוא בחי' אהבה הטבעית ברא כרעא דאבוה¹⁰ ונקי' בחי' רגלים לבר מן גופא¹¹

לעומת זאת, בחינת נצח היא השפעת המידה בלי שכל ומוחין: בחינת ניצוח, שהיא בחינת אהבה טבעית, [כמו שנאמר:] "בן הוא כרעא דאבוה". והיא נקראת בחינת "רגליים", "מחוץ לגוף",

נצח הוא השפעת המידה בלי הכוונת השכל: דחף לנצח, כמו האהבה הטבעית המתבטאת באמירה "בן הוא כרעא דאבוה". לכן נצח וחבריו נקראים "רגליים", מחוץ לגוף; בנוסח המקביל נאמר שהם רחוקים יותר מן המוח שבראש.

ואף שגם הרגלים מראים תנועות השמחה ברקוד בעת שמחתו היינו ע"י שחושב איך לרקד ולא ממילא כמו הידים.

ואף שגם הרגליים מבטאות תנועות של שמחה בריקוד בעת שמחתו של אדם, הרי זה מפני שהוא חושב כיצד לרקוד, ולא מעצמן, כמו הידיים.

גם הרגליים יכולות לבטא שמחה בריקוד, אך רק כאשר האדם חושב כיצד לרקוד; הן אינן נעות מעצמן כפי שהידיים נעות. כך נשלמת ההבחנה: החסד מגיב ישירות למוח, ואילו הנצח הוא השפעה של הרגש המרוחק ממנו.

קטע 2 • 311

רגליו של אדם קדמון

3 והנה נה"י דא"ק מסתיימין בעשיה¹² וכו'. והפרצופים דעגולים ויושר מסתיימין לפני הפרסא שבין אצי' לבריאה אלא שנה"י דא"ק בוקע הפרסא ומתלבשים בבי"ע כו'

והנה, נצח, הוד ויסוד של אדם קדמון מסתיימים בעולם העשיה וכו'. הפרצופים של העיגולים והיושר מסתיימים לפני הפרסא שבין עולם האצילות לעולם הבריאה; אלא שנצח, הוד ויסוד של אדם קדמון בוקעים את הפרסא ומתלבשים בבריאה, ביצירה ובעשיה וכו'.

אדם קדמון, "האדם הקדמון", הוא הדרגה הראשונה והכוללת של ההאצלה, למעלה מאצילות. הפרצופים, הן בצורת "עיגולים" והן בצורת "יושר", מסתיימים מעל לפרסא המבדילה בין אצילות לבריאה; אולם החלק התחתון של אדם קדמון — נצח, הוד ויסוד שלו — בוקע את הפרסא ומגיע דרך בריאה, יצירה ועשיה.

כי ענין א"ק הוא בחי' מחשבה אנא אמלוך^{13, 14} שבמחה"ק ההיא היה כל תכלית סדר השתלשלות עד סוף עשייה בכדי להיות אתכפייא ואתהפכא כו'.

כי עניינו של אדם קדמון הוא בחינת המחשבה "אנא אמלוך"; במחשבה קדומה זו נכללה כל תכלית סדר ההשתלשלות, עד סוף העשייה, כדי שתהיה אתכפייא ואתהפכא וכו'.

הסיבה נעוצה במהותו של אדם קדמון: מחשבתו הקדומה של ה', "אנא אמלוך", הכוונה המקורית להיות מלך. במחשבה זו כבר נכללה מטרתה של כל השתלשלות העולמות עד סוף העשייה — הכנעתו והפיכתו של כל מה שמתנגד לקדושה. לכן היא מגיעה עד למקום שבו מתממשת תכליתה.

ולכן יכולה בחי' א"ק להתלבש בבי"ע כו'. ולכן אפי' קל שבקלים ופחותי הערך יכול למסור נפשו על קידוש השם.

ולכן יכולה בחינת אדם קדמון להתלבש בכריאה, ביצירה ובעשייה וכו'. ולכן אפילו קל שבקלים ופחותי הערך יכולים למסור את נפשם על קידוש ה'.

זו הסיבה שאדם קדמון יכול להתלבש גם בעולמות התחתונים. הדבר גם מסביר מדוע אפילו אדם שפל וחסר ערך ביותר מסוגל למסור את נפשו על קידוש ה': גם אליו מגיעה הדרגה העליונה ביותר.

והיינו מפני כי נה"י דא"ק מסתיימין ומתלבשים שם בסוף העשייה כו' (ועמ"ש בד"ה למנצח על השמינית):¹⁵ וזהו מפני שנצח, הוד ויסוד של אדם קדמון מסתיימים ומתלבשים שם, בסוף העשייה וכו' (ועיינו גם במה שנכתב במאמר המתחיל "למנצח על השמינית").

הכוח למסירות נפש כזאת נובע מנצח, הוד ויסוד של אדם קדמון, המסתיימים ומתלבשים בקצה התחתון ביותר של העשייה. ההפניה שבסוגריים מפנה את הקורא למאמר "למנצח על השמינית", שקה"ת ממקם בסידור, בחלק העוסק במילה.

קטע 3 • 41-5

משה, הזקנים ויחזקאל

4 והנה ההפרש בין אצילות לבריאה כי באצ"י איהו וחיוהי וגרמוהי כלא חד האורות והכלים בלתי בעי"ג.¹⁶

והנה ההבדל בין עולם האצילות לעולם הבריאה הוא שבאצילות "הוא וחיותו וכליו אחד": האורות והכלים אינם מוגבלים.

כעת המאמר מגדיר את ההבדל בין אצילות לבריאה. באצילות "הוא וחיותו וכליו אחד": האורות, שהם החיות, והכלים, שהם האיברים, מאוחדים עם ה', ולכן אינם מוגבלים.

משא"כ בבריאה מלאכים ונשמות נבראים ובע"ג. והנה משה שהיה מבחי' אצילות ונגש אל הוי"ה¹⁷ בחי' אורות דאצי".¹⁸

לעומת זאת, בבריאה מלאכים ונשמות הם נבראים ומוגבלים. משה, שהיה ממדרגת אצילות, "ניגש אל הוי"ה: אל מדרגת האורות שבאצילות.

בבריאה, לעומת זאת, מלאכים ונשמות הם נבראים בעלי גבולות ממשיים. למשה, שנשמתו הייתה מאצילות, נאמר "ניגש אל הוי"ה בלבד (שמות כד, ב), וכך הוא הגיע אל האורות שבאצילות עצמם.

משא"כ העי' זקנים לא ראו ולא השיגו אלא בחי' תחת רגליו¹⁹ מה שיורד למטה מן הכסא בחי' א"ק ואילו שבעים הזקנים ראו והשיגו רק את מדרגת "תחת רגליו": את מה שיורד מתחת לכיסא, מדרגת אדם קדמון. שבעים הזקנים השיגו רק את מה שהפסוק מכנה "תחת רגליו" — את מה שנמשך מתחת לכיסא. זו מדרגת אדם קדמון כפי שהיא מגיעה לבריאה, החלק התחתון ביותר שלה, החודר את הפרסא.

כמו שמתלבש בבריאה כי בחי' כסא הוא בחי' פרסא המפסיק בין אצי' לבריאה כסא כס' א' כו'. כפי שהיא מתלבשת בבריאה. שכן מדרגת הכיסא היא מדרגת הפרסא המפסיקה בין אצילות לבריאה: "כיסא" — "כס א'", כלומר כיסוי של האל"ף, וכו'.

הכיסא הוא הפרסא שבין אצילות לבריאה. משחק המילים דורש "כיסא" כ"כס א'", כלומר "כיסוי של האל"ף", ומרמז שהכיסא מכסה ומעלים מן העולם שמתחתיו את מה שלמעלה ממנו.

5 וכן יחזקאל לא ראה אלא בבריאה^{20, 21} כמ"ש ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם²² כו' שהוא בבריאה בע"ג.

כך גם יחזקאל ראה רק בעולם הבריאה, כפי שנאמר: "ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם" וכו' — דבר השייך לבריאה, שהיא מוגבלת.

גם יחזקאל הנביא ראה רק בתוך עולם הבריאה. חזונו על "דמות כמראה אדם" שעל הכיסא (יחזקאל א, כו) הוא של דבר מוגדר ומוגבל, כפי שכל מה שבבריאה מוגדר ומוגבל.

כי הנה ז"א נקי בשם אדם התחלקות קוין כו'. משא"כ חו"ב שהוא הארת אור א"ס לא נקי בשם אדם. ז"א (מדות) נקרא בשם אדם, מפני שהוא מתחלק לקווים וכו'. לעומת זאת, חכמה ובינה, שהן הארה מאור אין סוף, אינן נקראות בשם אדם.

ז"א, המדות, נקרא אדם משום שהוא מתחלק לקווים נפרדים, כמו איברי צורת אדם. בחכמה ובינה, שהן הארה מאור אין סוף עצמו, אין חלוקה כזאת, ולכן הן אינן נקראות אדם.

ודרך כלל אצ"י הוא חכמה וכו' לכן כמראה אדם היינו בחי' נה"י דא"ק כמו שהוא מלובש תוך בי"ע כו':
ובכללות, עולם האצילות הוא חכמה וכו'. לכן "כמראה אדם" מתייחס לבחינת נצח, הוד ויסוד דאדם קדמון, כפי
שהם מלובשים בתוך בריאה, יצירה ועשיה וכו'.

מאחר שעולם האצילות בכללותו הוא חכמה, ה"אדם" שראה יחזקאל אינו יכול להיות האצילות עצמה. הכוונה היא לנצח, הוד ויסוד דאדם
קדמון, כפי שהם מלובשים בתוך בריאה, יצירה ועשיה — אותה בחינה שראו הזקנים "תחת רגליו".

קטע 4 • ו' 6-7

אבנים ולבנים

6 כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר. הנה ידוע²³ שמ"ה מברר וב"ן מתברר כו'. מ"ה הוא בחי'
הבטול בעצם. וב"ן הוא בחי' בטול היש²⁴ ומחנה מיכאל אהבה בחי' יש להיות בבחי' בטול בעצם.²⁵

"כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר". והנה ידוע ש[שם] מ"ה מברר וב"ן מתברר וכו'. מ"ה הוא בחינת
ביטול בעצם, וב"ן הוא בחינת ביטול היש; ומחנה מיכאל, שמידתו אהבה, הוא בחינת יש שבא להיות בבחינת ביטול
בעצם.

המאמר חוזר לפסוק ומציג שתי דרכים שבהן אפשר לפרט את אותיות שם הוי': מ"ה, שנכתב במילוי אלפ"ן, וב"ן, שנכתב במילוי ההי"ן.
מ"ה, המברר, הוא ביטול בעצם, ללא כל תחושה של מציאות נפרדת; ב"ן, המתברר, הוא ביטול של יש, שמניח את עצמו הצידה לפני מי
שמחיה אותו. מלאכי מחנה מיכאל, שמידתם אהבה, הם יש כזה, העולה לקראת ביטול בעצם.

ויש לבי בחי' בחי' מ"ה ובחי' ב"ן דבר המביא לידי גילוי שם מ"ה ושם ב"ן הוא בחי'²⁶ אותיות המביא
לידי גילוי הבטול בעצם או ביטול היש.

ולשתי הבחינות, בחינת מ"ה ובחינת ב"ן, יש דבר המביא אותן לידי גילוי: שם מ"ה ושם ב"ן, שהם בחינת האותיות
המביאות לידי גילוי את הביטול בעצם או את ביטול היש.

כל אחת משתי הבחינות של ביטול זקוקה לאמצעי שיביא אותה לידי גילוי, כשם שאור זקוק לכלי שיכיל אותו. האמצעי הזה הוא השמות
עצמם: אותיות מ"ה וב"ן מגלות את הביטול בעצם ואת ביטולו של יש.

והנה כח אותיות שם מ"ה נק' אבנים²⁷ שני אבנים כו' כי אבן הוא בריאה בידי שמים.

והנה כוחן של אותיות שם מ"ה נקרא "אבנים" — "שתי אבנים" וכו', שכן אבן היא בריאה בידי שמים.

אותיות שם מ"ה נקראות "אבנים", והמאמר רומז לאמרה הידועה על "שתי אבנים", שבה האותיות נקראות אבנים. אבן היא בריאה טבעית,
שנוצרה "בידי שמים" ולא בידי אדם.

אב"ן א' ב"ן (כי שם מ"ה הוא מילוי אלפי"ן) הנעשים בידי שמים ולבנים בריאה בידי אדם הנעשים מטיט ועפר ונשרפים בכבשן ונעשים קשים כאבן ומוכשרים לבנין.

"אב"ן היא אל"ף וב"ן (שהרי שם מ"ה הוא במילוי אלפי"ן), הנעשים בידי שמים. לבנים, לעומת זאת, הן בריאה בידי אדם: עושים אותן מטיט ועפר ונשרפים אותן בכבשן, והן נעשות קשות כאבן וראויות לבנייה.

את המילה "אב"ן דורשים כאל"ף המצטרפת לב"ן: האל"ף רומזת למ"ה, שאותיותיו במילוי אלפי"ן, וב"ן רומז לשם ב"ן. לבנים, לעומת זאת, מיוצרות בידי אדם מטיט ועפר, ויש לשרוף אותן בכבשן עד שהן מתקשות כאבן וראויות לבנייה.

והוא ענין מ"ש כי כארבע רוחות השמים פרשתי²⁸ כו'. ולא גלו ישראל²⁹ אלא להוסיף כח העלאת של ע' לשון ללשון הקדש.^{30,31}

וזהו ענין הכתוב: "כי כארבע רוחות השמים פרשתי [אתכם]" וכו'. וישראל גלו רק כדי להוסיף כוח להעלאת שבעים הלשונות ללשון הקודש.

הדברים קשורים לדברי ה' לישראל: "כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם" (זכריה ב, י): לפיזור יש תכלית. חז"ל מלמדים שישראל גלו בין האומות רק כדי שיתווספו אליהם גרים (פסחים פז, ב), ואדמו"ר הזקן מחיל זאת על העלאת שבעים הלשונות ללשון הקודש.

7 וכמ"ש אני חומה³² זו תורה³³ שמהאותיות של ע' לשון נעשה גם מהם בחינת חומה זו תורה. וכמו שמצינו בתנאים ואמוראים שדברו בגמרא בלשון ארמי³⁴ הכי השתא אא"ב כו'.

כמו שנאמר: "אני חומה" — זו התורה. כלומר, גם מאותיות שבעים הלשונות נעשית בחינת "חומה" — זו התורה. וכך מצאנו אצל התנאים והאמוראים, שדיברו בגמרא בארמית: "הכי השתא?", "אי אמרת בשלמא" וכו'.

חז"ל פירשו את הפסוק "אני חומה" (שיר השירים ח, י) על התורה; כאן מוסיף אדמו"ר הזקן שגם אותיות שבעים הלשונות יכולות להיעשות חלק מ"חומה" זו. הראיה היא מן הגמרא עצמה, שבה התנאים והאמוראים דנים בתורה בארמית, בביטויים כגון "הכי השתא" ו"אי אמרת בשלמא".

וכן אנו מתרגמים התורה בלשוננו לשון לע"ז שהוא ענין העלאת הלע"ז ללשון הקדש.³⁵ אלא שצריך לשרפן תחלה בקי"ש בכל לבבך ובכל נפשך³⁶ כו'.

כך גם אנו מתרגמים את התורה ללשוננו, ללשון לעז, ובכך מעלים את לשון העז ללשון הקודש. אלא שתחילה צריך לשרוף את האותיות האלה בקריאת שמע: "בכל לבבך ובכל נפשך" וכו'.

כאשר מתרגמים את התורה לשפה שאנו מדברים, שהיא לשון זרה, מעלים גם אותה ללשון הקודש. אך תחילה צריך "לשרוף" את אותיותיה בקריאת שמע, על ידי אהבת ה' "בכל לבבך ובכל נפשך" (דברים ו, ה).

כי מכל הדברים שמדברים בכל לשון מו"מ שנעשה מן המו"מ מאכל ומשקה ובכח האכילה ההיא מתפלל וקורא ק"ש כו' עי"ז נשרפו האותיות ועי"ז נעשו מוכשרין לבנין

שהרי מכל הדברים הנאמרים בכל לשון מתנהל משא ומתן, ומהמשא ומתן נקנים מאכל ומשקה; בכוח אותה אכילה האדם מתפלל וקורא קריאת שמע וכו'. כך נשרפות האותיות, ובכך הן נעשות ראויות לבניין.

השרפה נעשית כך: הדברים הנאמרים בכל לשון במהלך העסקים מאפשרים לאדם להשיג את המזון והמשקה שהוא מתקיים מהם, ובכוח המזון הזה הוא מתפלל וקורא קריאת שמע. באמצעות עבודת ה' הזאת "נשרפות" אותיות הדיבור היומיומי ונעשות ראויות לבניין, כשם שחומר נצרך והופך ללבנה.

וכמ"ש בדור הפלגה שנפלגו לע' לשון אמרו הבה נלבנה³⁷ לבנים ונשרפה לשרפה ותהי להם הלבנה לאבן³⁸ כו'. ונקרא לבנת הספיר ספירים ומאירים כו'.

וכמו שנאמר על דור הפלגה, שנחלק לשבעים לשונות: "הבה נלבנה לבנים ונשרפה לשרפה", "ותהי להם הלבנה לאבן" וכו'. והיא נקראת "לבנת הספיר" — כאבני ספיר, מאירות וכו'.

דור הפלגה, שנחלק לשבעים לשונות, אמר: "הבה נלבנה לבנים ונשרפה לשרפה", "ותהי להם הלבנה לאבן" (בראשית יא, ג). לבנה שנשרפה נעשית כאבן שהשמיים יצרו. לבנה שנתעדנה כך נקראת "לבנת הספיר", והיא מאירה כאבן ספיר.

קטע 5 • 81-9

הלבנה ועצם השמים

8 והנה משה היה באצ"י ושם אין בחי' לבינה כלל רק הכל הוא בחי' אבנים כי באצ"י איהו וחיוהי וגרמוהי כלא חד ולא שייך שם בחי' לבינה שהוא בחי' בטול היש.

והנה משה היה בעולם האצילות, ושם אין כלל בחינה של "לבנה"; הכול הוא בחינת "אבנים". שכן באצילות "הוא, חיותו וכליו — הכול אחד", ולכן אין שם מקום לבחינת "לבנה", שהיא ביטול של יש.

דרגתו של משה הייתה באצילות, ושם אין כלל "לבנה", אלא רק "אבנים": הכול שם מאוחד עם ה', ולכן אין שם מציאות נפרדת שמתבטלת לאחר שכבר קיימת. לבנה, המסמלת ביטול של יש, אינה שייכת באצילות.

אבל נדב ואביהוא וע' זקנים שהיו מבריאיה ראו איך שלבנת הספיר אותיות של שם ב"ן³⁹ בטול היש.

אבל נדב ואביהוא ושבעים הזקנים, שהיו מבריאיה, ראו כיצד "לבנת הספיר" היא אותיות של שם ב"ן — ביטול של יש.

נדב, אביהוא ושבעים הזקנים השתייכו לבריאיה, ולכן הם ראו את "לבנת הספיר": את אותיות של שם ב"ן, המבטאות ביטול של מציאות קיימת. מראה זה ביטא את הבירור הבא מלמטה.

9 ועצם השמים אותיות של שם מ"ה כי שמים בחינת ז"א שם מ"ה ועצם השמים הוא בחי' ⁴⁰ האותיות של שם מ"ה באים לטהירו עלאה שהוא לפי

ו"עצם השמים" [הם] האותיות של שם מ"ה. שכן "שמים" הם בחינת ז"א, שם מ"ה; ו"עצם השמים" הוא בחינת האותיות של שם מ"ה, המגיעות לטהירו עלאה, שלפי

"עצם השמים" הם האותיות של שם מ"ה: "שמים" רומזים לז"א, המזוהה עם מ"ה, ו"עצם" השמים הוא האותיות של מ"ה, המגיעות עד לטהירו עלאה, הרמוזה במילים "לטהור" שבפסוק. בהמשך מובאות שתי דעות בשאלה היכן נמצאת טהירו עלאה.

פ"י עמק המלך ⁴¹ למעלה מבחי' א"ק כמ"ש בזהר ⁴² גליף גליפו בטהירו עלאה ⁴³ כו'. ולפי קבלת מהרח"ו ⁴⁴ הוא א"ק והיינו לפי שנעוץ סופן בתחלתן ^{45, 46} וסוף מעשה במחשבה כו': ⁴⁷ פירוש עמק המלך, נמצאת למעלה מבחינת אדם קדמון, כפי שנאמר בזהר: "חקק חקיקות בטהירו עלאה" וכו'. ולפי קבלת רבי חיים ויטאל, היא אדם קדמון. והיינו משום שסופן נעוץ בתחילתן, ו"סוף מעשה במחשבה תחילה" וכו'.

לפי עמק המלך, טהירו עלאה נמצאת למעלה מאדם קדמון, כמאמר הזוהר "חקק חקיקות בטהירו עלאה", בראשית מעשה הבריאה; ואילו לפי קבלת רבי חיים ויטאל, היא עצמה אדם קדמון. האותיות, שהן הביטוי האחרון והחיצוני ביותר, מגיעות למעלה כל כך משום ש"סופן נעוץ בתחילתן": מה שבא אחרון במעשה היה ראשון במחשבה.

קטע 6 • 101

האצילים והידיים העליונות

10 ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו. ⁴⁸ כי הנה נדב ואביהוא ^{49, 50, 51} ועי' זקנים ^{52, 53, 54} היו מעולם הבריאה ככל ישראל שהיו באותו הדור אלא שהיו החשובים שבאותו הדור לשון ומאציליה קראתיך ⁵⁵ בחי' אצילות שבבריאה.

"ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו". נדב ואביהוא ושבעים הזקנים היו מעולם הבריאה, כמו כל ישראל שבאותו הדור, אלא שהם היו החשובים שבאותו הדור. "אצילי" הוא מלשון "ומאציליה קראתיך" — בחינת אצילות שבבריאה.

המאמר עובר למילים הבאות בפסוק: "ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו". נדב, אביהוא ושבעים הזקנים היו נשמות מעולם הבריאה, כמו שאר בני דורם, אלא שהם היו החשובים שבהם. המילה "אצילי" היא אותה מילה המופיעה בביטוי "ומאציליה קראתיך", והיא רומזת לבחינת אצילות שבבריאה.

לא שלח ידו שלא זכו להשיג⁵⁶ את בחינת הידים העליונים למעלה מן הכסא כמו שהם מחוברים וסמוכים לראש. כמ"ש בזהר⁵⁷ רישא דמלכא אתתקן בחו"ג⁵⁸ וכו'.

"לא שלח ידו" — הם לא זכו להשיג את בחינת הידיים העליונות שמעל הכיסא, כפי שהן מחוברות וסמוכות לראש, כמו שנאמר בזהר: "ראש המלך מתוקן בחסד ובגבורה" וכו'.

את המילים "לא שלח ידו" מפרשים כאן כך: הם לא השיגו את "הידיים העליונות" שמעל הכיסא — חסד וגבורה כשהן מחוברות ל"ראש", כלומר למוחין. זהו הקטע בזהר שהובא בפסקה 2: "ראש המלך מתוקן בחסד ובגבורה".

משא"כ משה ואהרן שהיו שרשם מאצי". הוא אהרן ומשה⁵⁹ הוא משה ואהרן⁶⁰ מז' רועים כו'. וכן האבות הן המרכבה⁶¹ שהיו מבחינת אצילות השיגו גם את בחינת הידים העליונים כו'.

אבל משה ואהרן, ששורשם היה מאצילות — "הוא אהרן ומשה", "הוא משה ואהרן" — נמנים עם שבעת הרועים וכו'. וכן האבות, שהם המרכבה, היו מבחינת אצילות והשיגו גם את בחינת הידיים העליונות וכו'.

משה ואהרן היו מושרשים באצילות; התורה מכנה אותם בשני הסדרים, "אהרן ומשה" ו"משה ואהרן", והם נמנים עם "שבעת הרועים". גם האבות, שהם "מרכבתו" של ה', היו מבחינת אצילות, ולכן אף הם השיגו את הידיים העליונות.

קטע 7 • 111-12

ויחזו ויאכלו וישתו

11 ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו.⁶² ויחזו לשון תרגום^{63,64} בחי אחוריים שלא ראו והשיגו אלא בחי אלקים.

"והם חזו באלקים, ואכלו ושתו". "חזו" הוא ביטוי בלשון תרגום, המורה על בחינת אחוריים, שכן הם ראו והשיגו רק את בחינת אלקים.

בהמשך נאמר: "והם חזו באלקים, ואכלו ושתו". חזו, כלומר ראו, הוא ביטוי ארמי בלשון תרגום, ולא הביטוי העברי ויראו. הארמית מורה על ה"אחוריים", הצד החיצוני של הדבר; לכן הם ראו רק את בחינת אלקים, כלומר את ה' כפי שהוא בהעלם.

כי שמש ומגן⁶⁵ הוי"ה אלקים ולע"ל מוציא חמה מנרתקה^{66,67} כו'. ויאכלו וישתו הוא בחי אכילה ושתיה שבבריאה מ"ן ומ"ד מ"ה וב"ן כו'.

כי "שמש ומגן הוי"ה אלקים", ולעתיד לבוא הוא יוציא את השמש מנרתקה וכו'. "ואכלו ושתו" היא בחינת האכילה והשתיה שבעולם הבריאה: מים נוקבין ומים דכורין, מ"ה וב"ן, מ"ה וב"ן.

הוי"ה נמשל לשמש, ואלקים למגן או לנרתיק המסתיר אותה, כדי שאפשר יהיה לשאת את אורה; רק לעתיד לבוא יוציא ה' את השמש מנרתקה. "אכלו ושתו" מתייחס לאכילה ולשתיה כפי שהן בבריאה, המקבילות למים נוקבין העולים מלמטה ולמים דכורין הנמשכים מלמעלה, וכן לשמות מ"ה וב"ן.

כי החיות של האכילה היא מלמעלה למטה שיורד המאכל לאצטמוכא ומתבשל בכבד ועולה ללב ומוח ומשם מחיה בדרך ירידה שיורד כח מן המוח ללב להפתח ולהסגר להתפשט הדם בכל האברים בדרך רצוא ושוב⁶⁸ כו'.

כי החיות שבאה מן האכילה היא מלמעלה למטה: המאכל יורד לקיבה, מתבשל בכבד, ועולה אל הלב והמוח; ומשם הוא מחיה בדרך של ירידה, שכן כוח יורד מן המוח אל הלב כדי שייפתח ויסגר, והדם יתפשט בכל האיברים בדרך של רצוא ושוב וכו'.

אדמו"ר הזקן מתאר את הזנת הגוף, במונחים הרפואיים של זמנו, כמשל. המזון מחיה מלמעלה למטה: הוא יורד לקיבה, מתעכל בכבד ועולה אל הלב והמוח. משם יורד כוח מן המוח אל הלב, ומאפשר לו להיפתח ולהיסגר, כך שהדם מתפשט באיברים בקצב של "רצוא ושוב".

אך הנה הדם עצמו אינו עולה למוח מחמת גסותו ועבותו וגידו ועורקי המוח דקים מאד.

אך הדם עצמו אינו עולה למוח, מפני שהוא גס ועבה, ואילו גידו וכלי המוח דקים מאוד.

הדם עצמו, בהיותו גס ועבה, אינו יכול לעלות אל המוח, שכליו דקים מאוד. כדי שההזנה תעלה דרוש דבר נוסף, והפסקה הבאה מזהה אותו כשתייה.

12 וזה פעולת השתייה לרכך הדם ולקלשו ואז עולה מן הדם רק דבר דק וכח בלבד לחלוחית למוח לחזקו

שהוא חיות דרך עלייה והוא בחי' מ"ן ומ"ד

וזו פעולת השתייה: לרכך את הדם ולדלל אותו, ואז עולה מן הדם אל המוח רק דבר דק, כוח בלבד — לחלוחית המחזקת אותו. זוהי חיות שבאה בדרך של עלייה, והיא בחינת מ"ן ומ"ד,

השתייה מדללת את הדם, כך שרק תמצית דקה, לחלוחית, עולה ממנו אל המוח ומחזקת אותו. חיות זו, שבאה בדרך של עלייה, היא, כדברי המאמר, בחינת מ"ן ומ"ד: העלאה מלמטה המעוררת את ההמשכה מלמעלה.

וכמ"ש בזוהר ע"פ אני ישנה^{69,70} בגלותא שהוא ענין הסתלקות מוחין מז"א לפי שאין העלאת מ"ן מלמטה.

וכמו שכתוב בזוהר על [הפסוק] "אני ישנה": בגלות, שהיא עניין הסתלקות המוחין מז"א, משום שאין העלאת מ"ן מלמטה.

הזוהר מפרש את "אני ישנה" (שיר השירים ה, ב) כקולה של כנסת ישראל בגלות. אדמו"ר הזקן מבאר את ה"שינה" הזאת כהסתלקות המוחין מז"א, משום שאין העלאת מ"ן מלמטה; בדומה למוח שנחלש כשאינו מקבל את הלחלוחית הדקה שהשתייה מעלה אליו.

ולכן יכול אדם למות בצמא אף שאוכל. והיינו לפי שאין הדם יכול להתפשט באברים (וע' בפי' המשניות להרמב"ם רפ"ג דעירובין והמים כו')^{71,72}

לכן אדם יכול למות בצמא אף שהוא אוכל. זאת משום שהדם אינו יכול להתפשט באיברים. (ראו בפירוש המשנה לרמב"ם, תחילת פרק ג של עירובין, [על המילים] "והמים" וכו').

לכן אדם יכול למות בצמא גם כשהוא אוכל: בלי שתייה, הדם אינו יכול להתפשט באיברים. הרמב"ם, בפירושו למשנה האומרת שאין עושים עירוב במים או במלח, מסביר שאינם מאכלים, אלא מוליכים את המזון למקומותיו בגוף.

משא"כ במשה כתיב לחם לא אכל ומים לא שתה⁷³ וכו' שהיה ניזון מבחי' אכילה ושתייה שבאצילות.⁷⁴

אבל על משה נאמר: "לחם לא אכל ומים לא שתה" וכו', משום שניזון מבחינת האכילה והשתייה שבאצילות.

משה, בארבעים הימים ששהה בהר, לא אכל לחם ולא שתה מים (שמות לד, כח). במקום זאת הוא ניזון מהאכילה והשתייה שבאצילות.

כמ"ש אכלתי יערי עם דבשי⁷⁵ כו'. אכלו רעים שתו ושכרו שהם בחי' חו"ב שנקרא אכילה ושתייה.

חכמה בחי' אכילה בחי' נקודה ויצא ככר חצו.⁷⁶

כמו שכתוב: "אכלתי יערי עם דבשי" וכו', "אכלו רעים, שתו ושכרו" — אלה בחינת חכמה ובינה, הנקראות אכילה ושתייה. חכמה היא בחינת אכילה, בחינת נקודה: "ויצא ככר חצו".

האכילה והשתייה העליונות הן אלה המתוארות בפסוק "אכלתי יערי עם דבשי... אכלו רעים, שתו ושכרו" (שיר השירים ה, א), המתייחס לחכמה ובינה. חכמה נקראת "אכילה" משום שהיא נקודה, הבזק, כמו הברק שב"ויצא ככר חצו" (זכריה ט, יד).

קטע 8 • 131-16

לחם ומשקה

13 ובחי' בינה נק' שתייה לפי שמרחיב ומגדל בהרחבה שמדבור א' נעשה הרחבה והתפשטות וכמשל הטפה

היא בחי' נקודה ומתגדל בבטן האם ע"י שהייה בכטן האם תשעה חדשים להיות כציור אברים כו'.

ובחינת בינה נקראת שתייה, מפני שהיא מרחיבה ומגדילה: מאמירה אחת נמשכים רוחב והתפשטות. הדבר דומה לטיפה, שהיא בחינת נקודה, הגדלה בבטן האם במשך תשעה חודשים עד שהיא מקבלת צורת איברים וכו'.

בינה נקראת "שתייה" משום שהיא מרחיבה ומתפשטת: מאמירה אחת היא מפתחת הבנה רחבה ומפורטת. המשל הוא הטיפה, שהיא נקודה בלבד, הגדלה במשך תשעה חודשים בבטן האם עד שהיא מקבלת צורת גוף בעל איברים.

14 וכנודע בחי' ז"א הוא תלת כליל גו תלת^{77,78} ואח"כ מתגדל להיות ו' קצוות וכ"א כלול מכולם להיות אלה אותיות לאה. לאה ילדה ששה בנים כו'. ואח"כ מתגדל להיות כלול מיו"ד הרי ששים.

כידוע, בחינת ז"א היא "תלת כליל גו תלת" — שלושה הכלולים בתוך שלושה; לאחר מכן היא מתגדלת ונעשית לשש קצוות, וכל אחת מהן כלולה מכולן, וכך מתקבלות האותיות "אלה", שהן אותיות השם לאה: "לאה ילדה שישה בנים" וכו'. לאחר מכן היא מתגדלת ונעשית כלולה מעשר, כך שמתקבלים שישים.

אותו תהליך של צמיחה מתרחש בז"א, המדות: בתחילה הוא במצב מצומצם של "שלושה הכלולים בתוך שלושה", ואחר כך הוא מתגדל לשש קצוות, שכל אחת מהן כוללת את כל שש הקצוות, ובסך הכול מתקבלים שלושים ושישה — הערך המספרי של "אלה" ושל לאה, שילדה שישה בנים. לאחר מכן כל אחת מהן מתגדלת וכוללת עשר, ובסך הכול מתקבלים שישים.

15 ומתגדל עוד להיות כלול יו"ד מיו"ד עד ס' רבוא והוא ע"י בחי' בינה אימא המגדלם כמבואר במ"א.

והיא מתגדלת עוד, עד שנכללות בה עשר מעשר, ועד שישים ריבוא. הדבר נעשה באמצעות בחינת בינה, אימא, שמגדלת אותן, כפי שמבואר במקום אחר.

היא מתגדלת עוד, כשכל אחת כוללת עשר מעשר, עד שהיא מגיעה לשישים ריבוא — שש מאות אלף. הגדילה נעשית בידי בינה, ה"אימא", שמגדלת את המדות כפי שאם מגדלת את ילדה, כפי שמבואר במקום אחר.

והיא בחי' תושב"כ ותושבע"פ. שהתורה שבכתב נק' לחם. לכו לחמו בלחמי⁷⁹ תרין יודין נקטא וכו'.

וזו בחינת תורה שבכתב ותורה שבעל פה: התורה שבכתב נקראת לחם, ככתוב: "לכו לחמו בלחמי"; "אוחזת שתי יו"דים" וכו'.

הזוג הזה, חכמה ובינה, מקביל לתורה שבכתב ולתורה שבעל פה. התורה שבכתב נקראת "לחם", ככתוב: "לכו לחמו בלחמי" (משלי ט, ה), ולאחר מכן מובא ביטוי קצר בארמית, "אוחזת שתי יו"דים", שהטקסט אינו מסביר.

16 ובחי' תושבע"פ בחי' בינה טעמי המצות כמ"ש ועשו להם ציצית⁸⁰ כו'. כי בתורה הוא בלא טעם ובאו חז"ל ופירשו בה הטעם.

ובחינת התורה שבעל פה היא בחינת בינה — טעמי המצוות, כמו שנאמר: "ועשו להם ציצית" וכו'. שכן בתורה שבכתב הדבר נאמר בלי טעם, וחז"ל באו ופירשו את טעמו.

התורה שבעל פה מקבילה לבינה: היא מבארת את טעמי המצוות. התורה שבכתב מצווה, למשל, "ועשו להם ציצית" בלי לנמק, וחז"ל באו והסבירו את טעמה.

וכן מאי טעמא דר' מאיר מ"ט דר"ע כו'. ולכן נקרא בשם שתיה כי השתיה יכול לשתות אף שאינו צמא וכך גם: "מאי טעמא דר' מאיר?" "מאי טעמא דר' עקיבא?" וכו'. לכן היא נקראת בשם "שתייה", שכן אפשר לשתות גם כשלא צמאים,

השאלה החוזרת בתלמוד, "מאי טעמא דר' מאיר? מאי טעמא דר' עקיבא?", מבטאת את העיסוק של התורה שבעל פה בטעמים. לכן היא נקראת "שתייה": אדם יכול לשתות גם כשאינו צמא.

והיינו מחמת טעם המשקה. משא"כ האכילה אינו יכול לאכול כ"א כשהוא רעב. שבלחם אין טעם.

וזה מפני טעמו של המשקה. לעומת זאת, אי אפשר לאכול אלא כשמרגישים רעב, שכן בלחם אין טעם.

שונים גם בלי צמא מפני שלמשקה יש טעם — אותה מילה שפירושה גם "נימוק" — ואילו לחם נאכל רק מתוך רעב, מפני שאין לו טעם משלו. לכן התורה שבעל פה, העוסקת בטעמים, היא "שתייה"; והתורה שבכתב, שאינה מפרטת את טעמי המצוות, היא "לחם".

קטע 9 • 17

תורה ותפילה

17 וזהו חו"ב אכילה היא חכמה שהיא רק נקודה ושתייה נק' בינה שהיא הרחבה וד"ל. ודרך כלל התורה נקרא אכילה בחי' המשכת מ"ד.

זהו ענינם של חכמה ובינה: אכילה היא חכמה, שהיא נקודה בלבד, ושתייה נקראת בינה, שהיא הרחבה; והדבר מובן למי שמבין. ובכללות, התורה נקראת אכילה — בחינת המשכת מים דכורין.

לסיכום: אכילה היא חכמה, נקודה בלבד, ושתייה היא בינה, הרחבת הנקודה. בכללות, התורה כולה היא "אכילה" — המשכה של "מים דכורין" מלמעלה למטה.

והתפילה היא בחי' שתייה בחי' העלאת מ"ן. וכתוב שפכי כמים לבך⁸¹ נכח פני הוי"ה. וע' בזהר ויקרא (דף ד' ע"א).⁸²

והתפילה היא בחינת שתייה, בחינת העלאת מים נוקבין. ונאמר: "שפכי כמים לבך נכח פני הוי". ועיינו בזהר, ויקרא (דף ד' ע"א).

התפילה, לעומת זאת, היא "שתייה" — העלאת "מים נוקבין" מלמטה, ככתוב: "שפכי כמים לבך נכח פני הוי" (איכה ב, יט). הטקסט מפנה גם לזהר על ויקרא, העוסק באכילה שלמעלה ובשתייה שלמטה.

ולכן התורה והתפילה צריכים זה לזה כמו במזון הגוף אין די באכילה בלי שתייה. וכן בשתייה בלא אכילה.

ולכן התורה והתפילה זקוקות זו לזו, כשם שבמזון הגוף אין די באכילה בלי שתייה, וכך גם אין די בשתייה בלי אכילה.

לכן התורה והתפילה זקוקות זו לזו: הגוף אינו מתקיים ממזון בלי שתייה, וגם לא משתייה בלי מזון.

כך הוא במזון הנפש צ"ל ב' הבחי' (והנה כתיב לכו לחמו בלחמי⁸³ שהתורה כמו שהיא למטה היא בחינת מזון לנפש ונקרא לחמו והיא גם כן לחמי כביכול בשרשה למעלה.

כך גם במזון הנפש דרושות שתי הבחינות. (והנה נאמר: "לכו לחמו בלחמי": התורה כפי שהיא למטה היא בחינת מזון לנפש, והיא נקראת "לחמו"; וגם היא, כביכול, "לחמי" בשורשה למעלה.

גם מזון הנפש זקוק לשתי הבחינות. בסוגריים מצוין שבפסוק "לכו לחמו בלחמי" מופיעות שתי מילים שמשמעותן לחם: התורה כפי שהיא למטה, מזון לנפש, היא "לחמו"; ואילו בשורשה למעלה היא, כביכול, "לחמי" — הלחם של ה' עצמו.

וזהו החילוק בין ויאכלו וישתו שהיא בחינת בי"ע לחמו כו'. ומשה בהר סיני השיג כמו שהיא בחינת לחמי כו':⁸⁴

וזהו ההבדל בין ויאכלו וישתו, שהיא בחינת בריאה, יצירה ועשיה, "לחמו" וכו', לבין משה, שבהר סיני השיג את התורה כפי שהיא בחינת "לחמי" וכו'.

זהו ההבדל בין הזקנים למשה: הם "אכלו ושתו" במדרגת בריאה, יצירה ועשיה — התורה כפי שהיא "לחמו"; ואילו משה, בהר סיני, השיג את התורה כפי שהיא "לחמי", בשורשה למעלה.

בעבודה

המאמר מפיך את ההוראה מן הלבנים: המילים שאדם מדבר בעסקיו, בכל לשון, מביאות לו את המזון והמשקה שנותנים לו כוח להתפלל ולקרוא קריאת שמע; וכשהוא מתפלל "בכל לבבך ובכל נפשך", אותיות אלה "נשרפות" ונעשות ראויות לכנייה — "לבנת הספיר". לימוד התורה, "אכילה", והתפילה, "שתייה", צריכים לבוא יחד, כי הנשמה אינה מתקיימת מאחד מהם בלי השני. ומכיון ש"רגליו" של אדם קדמון מגיעות עד סוף עשיה, גם לאדם הנחות ביותר יש כוח למסור את נפשו על שם ה'.

שאלות לשיחה

1. מדוע חסד נמשל לזרועות, הנעות מאליהן מתוך שמחה, ואילו נצח נמשל לרגליים, הרוקדות רק מתוך מחשבה מכוונת? מה מלמד הדבר על רגשות שנוגדים מתוך הבנה?
2. כיצד העובדה שאדם קדמון הוא המחשבה "אנא אמלוך" מסבירה מדוע "רגליו" מגיעות עד סוף עשיה, ומדוע גם האדם הנחות ביותר יכול למסור את נפשו על שם ה'?
3. מה ההבדל בין "אבנים", שנעשו בידי שמים, לבין "לבנים", שנעשו בידי אדם ונשרפו בכבשן? מדוע הזקנים ראו לבנה, ואילו משה הכיר רק אבנים?
4. כיצד שיחות היום-יום בענייני עסקים, בכל לשון, נעשות באמצעות התפילה וקריאת שמע ל"לבנים הראויות לכנייה"?
5. מדוע התורה נמשלה לאכילה והתפילה לשתייה, ומדוע אין די באחת מהן בלי האחרת?

מקורות והפניות

הערות

פסוקה 1

1 ביאור ע"פ ותחת רגליו

קה"ת מפנה לנוסח נוסף של המאמר, תעתיק של אדמו"ר האמצעי שנדפס בספר המאמרים תקס"ח, עם הגהות הצמח צדק. כמה מן ההערות המאוחרות מצטטות את נוסחו המלא יותר.

הערות קה"ת

הנחת כ"ק אדה"א בסה"מ תקס"ח ע"ע עם הגהות הצ"צ.

2

"ויראו את ה' אלקי ישראל, ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטוהר". המאמר כולו מבאר פסוק זה ואת הפסוק הבא, העוסק במה שראו נדב, אביהוא ושבעים הזקנים בסיני.

Exodus 24:10 שמות כ"ד:

וַיֵּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתַחַת רִגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לְבֶנֶת הַסַּפִּיר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לְטָהָר:

and they saw the G-d of Israel; and there was under His feet the like of a paved work of sapphire stone, and the like of the very heaven for clearness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3

שמל' דאצי נעשה כתר לבריאה

הערות קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Etz Chaim.

הערות קה"ת

ע"ח שער מו פ"ב. פ"ה. פ"ו. ועוד.

4

שמל' דאצי נעשה כתר לבריאה

בעץ חיים נאמר ש"זהו הסדר תמיד: המלכות של זה היא בכתר של זה" — המלכות של בריאה יורדת להיכל העליון ביותר של יצירה, וכן הלאה. קה"ת מביאה שער זה (פרקים 2, 5 ו-6) כמקור לכלל שבו פותח המאמר.

Sefer Etz Chaim 46:2 עץ חיים מ"ו:

... ומציאות הב' שהוא היכל ז' דק"ק אינו כך אמנם הוא נכלל למעלה והוא חוזר ממש כמציאותו של עולם העליון שלמעלה ממנו. המשל בזה כי מבריא נעשה אצילות ומיצירה בריאה אמנם נבאר עתה ענין ז' היכלין דבריא מה ענינם ותחלה צריך שתבין מ"ש בזה"ר פ' בראשית וז"ל בההוא זמנא מתפתחין ז' היכלין כו' ותחלה צריך שתדע כי יש ז' היכלות באצילות והם אלו היכלות הנזכר כאן באומרו בהאי זמנא אתפתחין ז' היכלין ויש ס' היכלין בבריא והם אותם הנזכר פ' פקודי ויש ס' היכלות ביצירה והם אותם היכלות הנזכר בפרקי ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

5

שמל' דאצי נעשה כתר לבריאה

גם כאן אומר עץ חיים ש"המלכות של זה היא כתר לזה", ושכל המלכות של אצילות מתלבשת ב"כיסא" שבראש בריאה. זהו אחד הפרקים שקה"ת מצטטת כמקור לכלל הפותח.

Sefer Etz Chaim 46:5 עץ חיים מ"ו:

... בהיכל ק"ק דיצירה כן מלכות דיצירה בהיכל ק"ק דעשיה אלא שיש הפרש א' ביניהן בין מלכות דאצילות לשאר מלכויות דבי"ע כי מלכות דאצי כל חלקיה יורדין בבריא אף מלי דבי"ע אינן יורדין כל חלקיה רק חלק הי' לבד ודי בזה:

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

6

נה"י לבר מגופא

על מאבקו של יעקב עם המלאך אומר הזוהר ש"הירך היא מחוץ לגוף", שכן יעקב היה הגוף, ולכן נגע המלאך בכף ירכו. קה"ת מצטטת זאת ביחס לביטוי "מחוץ לגוף", שאותו מיישם אדמו"ר הזקן על נצח, הוד ויסוד.

Zohar I, 21b זח"א כא, ב

הערות קה"ת

זח"א כא, ב.

פסוקה 2

7

בשתיים יעופף

ישעיהו רואה שרפים שלכל אחד מהם שש כנפיים: "בשתיים יכסה את פניו, ובשתיים יכסה את רגליו, ובשתיים יעופף". אדמו"ר הזקן מביא את המעוף כדוגמה לתנועה הנעשית מאליה.

Isaiah 6:2 ישעיהו ו':ב'

שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ שֵׁשׁ כְּנָפִים שֵׁשׁ כְּנָפִים לְאֶחָד בְּשֵׁתִים יִכְסֶּה פָנָיו וּבְשֵׁתִים יִכְסֶּה רַגְלָיו וּבְשֵׁתִים יְעוּפֵף:

Above Him stood the seraphim; each one had six wings: with twain he covered his face and with twain he covered his feet, and with twain he did fly

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

ישע"י ו, ב.

8

וכמ"ש בזה"ר פ' משפטים . . רישא דמלכא אתתקן בחו"ג

בנוסח המקביל מוסבר ש"מתקון" פירושו גילוי אורות בכלים, "שהרי באמצעות ידיו הכול מתגלה כמעשה וכחמשה בפועל של יש מאין". הדבר תומך בהבנת ה"ידיים" כמקום שבו המידות באות לידי ביטוי גלוי.

הערות קה"ת

"פ"י איתתקן בבחי' גילוי אורות בכלים שהרי בידי מתגלה הכל בבחי' פעולה והמשכה ממש מאין ליש" — סה"מ תקס"ח ע"ע עא.

9

רישא דמלכא אתתקן בחו"ג

בפרשת משפטים מלמד הזוהר: "ראשו של המלך ערוך בחדס ובגבורה". המאמר לומד מכך שה"זרועות", חסד וגבורה, מחוברות לראש, שכן מושב השכל.

Zohar, Mishpatim 21:519 ספר זוהר, משפטים כ"א:תקי"ט

10

ברא כרעא דאבוה

קה"ת מציינים שהמאמר מובא קודם לכן בתורה אור. שם מסביר אדמו"ר הזקן שכנסת ישראל נקראת "רגל", ומביא את הפסוקים "בנים אתם לה' אלקיכם" ו"כן הוא כרעא דאבוה"; לרגל יש יתרון על הראש, שכן היא נושאת את הראש ומביאה אותו לכל מקום שהוא מבקש להגיע אליו.

הערות קה"ת

נסמן לעיל א, ב.

11

משא"כ בחי' נצח . . ונק' בחי' רגלים לבר מן גופא

בנוסח המקביל מוסבר הטעם לשם: נצח נקרא "מחוץ לגוף" "מפני שהוא רחוק יותר מהארת המוח שבראש".

הערות קה"ת

משה כהגעה אל האורות של אצילות, שהזקנים לא יכלו להגיע אליהם.

Exodus 24:2 שמות כ"ד ב'

וַיִּגַּשׁ מֹשֶׁה לְבַדּוֹ אֶל־יְיָ וְהָם לֹא יִגָּשׁוּ וְהָעָם לֹא יֵעָלוּ עִמּוֹ:

and Moses alone shall come near unto the L-RD; but they shall not come near; neither shall the people go up with him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

18 משה שהי מבחיי אצילות

קה"ת מפנה כאן, וכן להערה 7 שם, בעניין היות משה ממדרגת אצילות.

הערת קה"ת

ראה לקו"ש ח"ט ע' 204. וראה שם הערה 7.

19 תחת רגליו

הפסוק אומר כי "תחת רגליו" היה מעין לבנה של ספיר. המאמר מזהה את "תחת רגליו" עם המדרגה שמתחת לכיסא, שאותה ראו הזקנים: אדם קדמון כפי שהוא מלוכש בבריאה.

Exodus 24:10 שמות כ"ד י'

וַיֵּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתַחַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לְבֶנֶת הַסַּפִּיר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לְטָהָר:

and they saw the G-d of Israel; and there was under His feet the like of a paved work of sapphire stone, and the like of the very heaven for clearness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 5

20 יחזקאל לא ראה אלא בבריאה

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Etz Chaim.

הערת קה"ת

ראה ע"ח שער ק"ג שמ"ט פ"ב. ובכ"מ מובא: יחזקאל ביצירה.

21 יחזקאל לא ראה אלא בבריאה

בשער קליפת נוגח, עץ חיים מדבר על "מרכבת יחזקאל, שהיא ביצירה". קה"ת מצטט זאת ומוסיף שבמקומות רבים נאמר "יחזקאל ביצירה", ואילו כאן המאמר אומר בריאה.

Sefer Etz Chaim 49:2 עץ חיים מ"ט ב'

מרכבת יחזקאל ונבאר עתה מרכבת יחזקאל שהיא ביצירה וממנו תקיש אל השאר. דע כי הנה נתבאר שכל העולמות יש בהם או"פ ואו"מ והכלים של כל העולמות מפסיקין הם באמצע בין אורות מקיפים ובין אוה"פ והנה האו"פ וכליהם הם היותר עליונים בפנים והיותר תחתונים בחוץ כי הרי עתיק הפנימי וכלי שלו בפנים מן הכל ועליו או"פ וכלי דא"א וכן כיוצא עד העשיה שאו"פ שלה וכלי שלה הם מלבישים כל העולמות כולם ואורות הקיפין הם להיפך כי התחתונים יותר פנימים כי מקיף דעשיה ע"ג כלים דעשיה ועליו מקיף דיצירה וכו' ונמצא א"כ ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

"ומעל לרקיע ... דמות כסא, ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה". אדמו"ר חזקן מזהה את "האדם" הזה עם נצח, הוד ויסוד של אדם קדמון, כפי שהם מלוכשים בבריאה.

Ezekiel 1:26 יחזקאל א' כ"ו

וממעל לַרְקִיעַ אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁוֹ כְּמֶרְאָה אֶבֶן־סַפִּיר דְּמוּת כֶּסֶף וְעַל דְּמוּת הַכֶּסֶף דְּמוּת כְּמֶרְאָה אֶדָם עָלָיו מִלְמַעְלָה:

"כלומר מפני שנבדל יותר מן בחי הארת המוחין שבראש נקי לבר מגופא" — סה"מ תקס"ח ע' עא.

פסקה 3

12 נהי"י דא"ק מסתיימין בעשי

קה"ת מקשה על הדברים, שהרי ידוע שהפרסאות מבדילות בין העולמות, ומפנה למאמר זה: אדם קדמון, בהיותו אור כללי שממנו נבראת העשיה כשם שאצילות נבראת ממנו, נמשך גם לעולם העשיה כדי להוות אותו.

הערת קה"ת

לכאורה תמוה דהלא ידוע שיש פרסאות המפסקת — ראה בד"ה והי אמונת עתיך תרנ"ב שבחי א"ק להיותו בחי אור כללי שממנו נמשך התהוות העשיה כמו האצ"י ולזאת הוא נמשך בעולם העשיי ג"כ להוותו. ע"ש בארוכה. בסה"מ תקס"ח ע' עב מציין הצ"צ "עמ"ש בענין רגלי א"ק באג"ה בד"ה איהו וחייה גבי ואין זה אלא משום דרגלי א"ק מסתיימים בתחתית העשיי ותחת רגליו מאיר אור א"ס ב"ה הסוכ"ע בלי הפסק רב ביניהם רק עיגולי א"ק לבדו" עכ"ל. ומשם יש להעיר להדרוש דכאן בענין ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר". ראה גם אוה"ת ענינים ע' פט. סה"מ תרל"ח ע' תעה בהנחת כ"ק מהורש"ב.

13 והפרצופים . . אנה אמלוך

קה"ת מציין מקורות אלה לעניין ההסבר במקומות אחרים שנצח, הוד ויסוד של אריך אנפין מתלבשים בבריאה, ביצירה ובעשיה.

הערת קה"ת

ראה באוה"ת בראשית כרך ו תתרה"ה, ב בהביאור לד"ה השמים כסאי סעי' ד. לקו"ת לג"פ שם, ח. ב. [ובסה"מ תרל"ח ע' רסו] שבמ"א מבואר שנהי"י דא"א מתלבשים בבי"ע. ע"ש. ובאוה"ת בלק ע' תתקעג.

14 ענין א"ק הוא בחי מחשבה אנה אמלוך

קה"ת מפנה לאנציקלופדיה זו של מושגי חסידות, שבערך על אדם קדמון נאספו המקורות לתיאור אדם קדמון כמחשבה "אנה אמלוך".

הערת קה"ת

ראה ס' הערכים-חב"ד ערך אדם קדמון. וש"נ. אוה"ת ענינים ע' פז.

15 בד"ה למנצח על השמינית

קה"ת מציין שהמאמר "למנצח על השמינית", שאליו מפנה הטקסט, נמצא בסידור, בשער המילה.

הערת קה"ת

בסידור שער המילה. וראה בלקו"ת פ' תזריע.

פסקה 4

16 והכלים בלתי בע"ג

אגרת זו נפתחת במילים "הוא וחיותו אחד, הוא וכליו אחד", ומסבירה שבעשר הספירות שבאצילות החיות היא האורות והאיברים הם הכלים, וכולם אלקות, שלא כמו בבריאה, ביצירה ובעשיה. בהמשך היא שואלת כיצד הכלים, שהם מוגבלים, יכולים להיות אחד עם אין סוף, ומשיבה שהם אלקות ובכוחם לברוא יש מאין.

הערת קה"ת

ראה אגה"ק סי' כ. אוה"ת ענינים ע' רסג ואילך. ובד"ה והי אמונת עתיך תרנ"ב בענין כלים דאצ"י.

17 ונגש אל הוי"ה

"ומשה לבדו ייגש אל הוי", והם לא ייגשו". המאמר מפרש את גישתו של

זכרי ב, י.

29 ולא גלו ישראל

רבי אלעזר מלמד שהקדוש ברוך הוא הגלה את ישראל בין האומות רק כדי שיתווספו עליהם גרים. אדמו"ר הזקן מחיל את אותה "רק" גם על העלאת שבעים הלשונות אל לשון הקודש.

Pesachim 87b פסחים פ"ז ב

הערת קה"ת

פסחים פז, ב. ראה תו"ח ר"פ חיי שרה. ביאורו"ז לאדה"א קלה, ד ואילך.

30 מ"ה... הבטול בעצם... ובין... ביטול היש

אור התורה מפנה את הקורא לסידור, למאמר על ברכת המזון בעניין ברכה והודאה, להרחבה על שתי בחינות הביטול האלה.

הערת קה"ת

באוה"ת בשלח ע' תרכה: "וע' מזה בסדור בדרוש בהמ"ז בענין ברכה והודאה". ענין שם מ"ה — מבואר בדא"ח בכ"מ שם מ"ה הוא בחכמה שעל שם זה נקרא חכמה כח מ"ה, וענין בחי' מ"ה הוא בחי' הביטול לאלקות שזה בא מצד החכמה שהוא בחי' מהות הביטול — ד"ה דרש ר' לוי בר סיסי תרל"א.

31 אב"ן א' ב"ן

קה"ת מפנה לחיבור זה לעניין הדרשה על "אבן" — אלי"ף וב"ן.

הערת קה"ת

ראה מאו"א, א, ד.

פסקה 7

32 אני חומה

"אני חומה ושדיי כמגדלות". חז"ל דרשו "אני חומה" על התורה, ואדמו"ר הזקן מוסיף שגם האותיות של שבעים הלשונות יכולות להיות ל"חומה" זו.

Song of Songs 8:10 שיר השירים ח:10

אֲנִי חוֹמָה וְשָׂדֵי כְּמִגְדָּלוֹת אֲזֵי הָיִיתִי כְּעֵינִי כְּמוֹצָאֵת שְׁלוֹם:

I am a wall, And my breasts like the towers thereof; Then was I in his eyes As one that found peace

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

33 אני חומה זו תורה

רבי יוחנן דורש: "אני חומה" — זו התורה; "ושדיי כמגדלות" — אלו תלמידי חכמים. אדמו"ר הזקן מוסיף שגם האותיות של שבעים הלשונות יכולות להיות ל"חומה" זו של התורה.

Bava Batra 7b:15-16 בבא בתרא ז' ב:ט"ו-ט"ז

אֵלָּא הָכִי קָאָמַר: אֶסְפְּרָם לְמַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל צְדִיקִים, מְחֹל יִרְבּוּ. וְקָל וְחֹמֶר: וְמָה חוֹל, שְׂמוּעָט - מְגִיז עַל הָיִם; מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל צְדִיקִים, שֶׁהֵם מְרוֹבִּים - לֹא כָּל שָׂכָן שְׂמִינִיָּים עֲלֵיהֶם. כִּי אֲתָא לְקַמְיָה דְּרַבִּי יוֹחָנָן, אָמַר לָקָה: מַאי טַעְמָא לֹא תִּמָּא לָקָה מֵהָא: "אֲנִי חוֹמָה וְשָׂדֵי כְּמִגְדָּלוֹת"; "אֲנִי חוֹמָה" - זו תוֹרָה, "וְשָׂדֵי כְּמִגְדָּלוֹת" -

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

34 וכמו שמצינו בתנאים ואמוראים שדברו בגמרא בלשון ארמי

קה"ת מציין שהסוגיה בדבר דיבורם של חז"ל בארמית בגמרא מוסברת בהרחבה בשיחה זו.

הערת קה"ת

נתי' בארובה בשיחת ש"פ וישב תשמ"ח. באוה"ת נ"ך כרך ב ע' תתק"ב "בא"י היו מדברים בלח"ק ובבבל בלשון ארמית". וראה שם ע' תתקד שתרנגום

And above the firmament that was over their heads was the likeness of a throne, as the appearance of a sapphire stone; and upon the likeness of the throne was a likeness as the appearance of a man upon it above

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 6

23 הנה ידוע דמ"ה מברר וב"ן מתברר

בגרסה המקבילה מצוין שהמאמר "מ"ה מברר וב"ן מתברר" מופיע בכמה מקומות בעץ חיים.

הערת קה"ת

בתקס"ח ע' עד מציין שכי"ה בע"ה בכמה דוכתי. באוה"ת בשלח ע' תרכה מציין "ע' בהביאור ע"פ מי מנה".

24 ב"ן הוא בחי' ביטול היש

המאמר מגדיר את ב"ן, ביטולו של יש: דבר שהוא יש ודבר מתבטל בכל זאת אל האין המחיה אותו.

הערת קה"ת

דהיינו מה שהוא יש ודבר מ"מ יתבטל לאין המהווה אותו — ד"ה דרש ר' לוי בר סיסי תרל"א.

25 ומחנה מיכאל אהבה... להיות ביטול בעצם

אור התורה מעיר שזהו ברור ב"ן, ומפנה למאמר "ואלה שמות" על מיכאל, שעומד ומקריב את נשמות הצדיקים.

הערת קה"ת

באוה"ת בשלח ע' תרכה: "ר"ל זהו ברור ב"ן וע' בד"ה ואלה שמות בענין מיכאל עומד ומקריב נשמות הצדיקים". בלקו"ת מטות פב, ג. מציין לכאן בענין אותיות דמ"ה וב"ן.

26 דבר המביא לידי גילוי... הוא בחי' האותיות

המאמר מסביר מדוע נצרכות אותיות: צריך כלי כלשהו שבו יתפס האור, והוא אותיות השכל, הכלי שבו מתלבש האור.

הערת קה"ת

בהכרח שיהי' בו איזה כלי שיאחז בו האור והוא בחי' אותיות שבשכל שהם הנק' כלי שבהם מלוכש האור — ד"ה דרש ר' לוי בר סיסי תרל"א.

27 אותיות שם מ"ה נק' אבנים

הגרסה המקבילה מציינת את הזוהר, כרך ב, 187b, כמקור לכינוי האותיות "אבנים".

הערת קה"ת

בסה"מ תקס"ח ע' עה מציין לזח"ב קפו, ב. וראה ביאורו"ז לאדה"א נב, ד ואילך. וביאורו"ז להצ"צ ע' ערה ואילך.

28 כי כארבע רוחות השמים פרשתי

"הוי, הוי, הימלטו מארץ צפון, נאום ה', כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם". אדמו"ר הזקן קורא את פיזורם של ישראל כמציאות שיש לה תכלית: להעלות את לשונות האומות.

Zechariah 2:10 זכריה ב:10

הוֹי הוֹי וְנָסוּ מֵאֶרֶץ צָפוֹן נֹאמְרֵי כִי כְּאַרְבַּע רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם פָּרַשְׁתִּי אֶתְכֶם נֹאמְרֵי

Ho, ho, flee then from the land of the north, saith the L-RD; for I have spread you abroad as the four winds of the heaven, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יותר מבחי' לבנת הספיר, ולדבריו י"ל דבחי' שמים אלו זהו ענין השמים כסאי". ע"ש.

פסקה 9

40 ועצם השמים הוא בחי' אותיות של שם מ"ה

לקוטי תורה מפנה בחזרה למאמר זה ומסכם ש"עצם השמים לטוהר" פירושו אותיות התורה שבכתב, ששורשן בטהירו עילאה.

הערת קה"ת

בלקו"ת ויקרא נג, ב "ועמ"ש בת"א פ' משפטים בפ"י כעצם השמים לטהר שהם אותיות דתשב"כ ששרשם מטהירו עילאה כו".

41 לפי פי' עמק המלך

כפי שקה"ת מסכמת, עמק המלך מלמד שמתוך הרשימו שנותר לאחר הצמצום, בחלל הפני, באו האותיות של רלי"א שערם, פנים ואחור, והן התגלו בטהירו עילאה.

הערת קה"ת

עמק המלך שער א' שמבחי' הרשימו שנשאר אחר הצמצום ומקום פנוי נתהוו בחי' אותיות רלי"א שערם פנים ואחור שנתגלה בטהירו עילאה. בסה"מ תקס"ח ע' עה "כי הורמנא דמלכא הוא בחי' רצון הפשוט הנק' רעוא דכל רעיון והוא בחי' מחשבה הקדומה דא"ק ושם גליף גליפו בחי' חקיקה תוך חקיקה דהיינו רק בחי' הארה דהארה להמשיך מבחי' טהירו עילאה כו' אי"כ בחי' טהירו עילאה למעלה מבחי' א"ק" ע"ש. ראה ד"ה ציון במשפט תרס"ב ע' שסא. הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע לד"ה החלצו תרנ"ט פכ"ז.

42 כמ"ש בזהר

אור התורה מפנה ללקוטי תורה, בביאור על "זאת חוקת התורה", להרחבה על "חקק חקיקות בטהירו עילאה".

הערת קה"ת

ח"א טו, א. באוה"ת משפטים ע' ב'תשלז מציין "ועמ"ש מענין גליף גליפו בטהירו עילאה בלקו"ת בביאור ע"פ זאת חוקת התורה".

43 גליף גליפו בטהירו עילאה

הזוהר פותח את תיאור הבריאה שלו: "בראש סמכותו של המלך חקק חקיקות בטוהר העליון". הטקסט מצטט זאת כדי להביא את דעתו של עמק המלך, שלפיה הטוהר העליון נמצא למעלה מאדם קדמון.

Zohar, Bereshit 1:1-2:7 ספר הזוהר, בראשית א':א-ב':ז

44 ולפי קבלת מהרח"ו

קה"ת מפנה לערך באנציקלופדיה על אדם קדמון, בעניין דעת רבי חיים ויטאל.

הערת קה"ת

ראה ספר הערכים-חב"ד ערך אדם קדמון. ראי' זו מקבלת מהרח"ו לא מובא בסה"מ תקס"ח.

45 לפי שנעוץ סופן בתחלתן

אור התורה מסביר את העניין: באמצעות לימוד התורה שבכתב ושבעל פה למטה, שהן האותיות של מ"ה ושל ב"ן, נכללים הבריורים עד לטהירו עילאה, משום שסופן נעוץ בתחילתן.

הערת קה"ת

באוה"ת שם ע' ב'תשלז "ר"ל שלכן ע"י עסק תושב"כ ותושבע"פ למטה שהם אותיות דמ"ה ואותיות דב"ן ע"י נכללו הבריורים עד בחי' טהירו עילאה לפי שנעוץ סופן בתחלתן כו". וראה באוה"ת ענינים ע' צ.

שהוא לשון ארמי הוא בק"נ, לכן קדוש הוא משאר לשונות של עו"ג. בסה"מ תקס"ח ע' עו "דברו בלשון ערבי ובלשון ארמי".

35 שהוא ענין העלאת הלע"ז ללשון הקודש

קה"ת מפנה לאיגרת זו בעניין העלאת לשון זרה ללשון הקודש.

הערת קה"ת

ראה אגה"ק סי' כה (קמא, א). לקו"ת שה"ש יג, ד. אוה"ת נ"ך כרך ב ע' תתקד ואילך. ובשיחת ש"פ וישב שם.

36 בכל לבבך ובכל נפשך

"ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך", מתוך הפסקה הראשונה של קריאת שמע. האותיות "נשרפות" באמצעות אהבה שלמה זו שבקריאת שמע.

Deuteronomy 6:5 דברים ו':ה

וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ כָּל־לִבְּךָ וְכָל־נַפְשְׁךָ וְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

37 אמרו הבה נלבנה

מובא שם בשם "מורי", שהסביר שזהו התיקון שנעשה באמצעות "חומר ולבנים", ושעל ידו באה בחינת "לבנת הספיר".

הערת קה"ת

בס' החקירה עא, א "ואדמ"י נ"ע פ"י . . . שזה הי' התיקון ע"י בחומר ובלבנים כו' ועי' נעשה בחי' לבנת הספיר". ע"ש.

38 הבה נלבנה לבנים ונשרפה לשרפה ותהי להם הלבנה לאבן

בנוי מגדל בבל אמרו: "הבה נלבנה לבנים ונשרפה לשרפה", והלבנה שימשה להם כאבן. אדמו"ר חוקן משתמש בדימוי זה של לבנה שנשרפה עד שנעשתה כאבן לתיאור בירור שבעים הלשונות.

Genesis 11:3 בראשית י"א:ג

וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ הֲבֵנָה נִלְבְּנָה לִבְנִים וְנִשְׂרָפָה לְשָׂרָפָה וְתִהְיֶה לָהֶם הַלִּבְנָה לְאֶבֶן וְתִהְיֶה לָהֶם לְחֵמֶר:

And they said one to another: 'Come, let us make brick, and burn them thoroughly.' And they had brick for stone, and slime had they for mortar

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 8

39 לבנת הספיר אותיות של שם ב"ן . . ועצם השמים . . שם מ"ה

על משפטים מוסיף אור התורה ש"עצם השמים" הוא ביטול עצמי במהותו, ולא ביטול של יש, ולכן הוא נקרא "עצם"; והוא מפנה למאמרים על "הפעם עצם מעצמי" ועל "ויקחו להם איש". על חיי שרה מצוין שיש ליישב את הקטע הזה עם הנאמר בלקוטי תורה, בחוקותי, בעניין בקשת משה לראות את כבוד ה'.

הערת קה"ת

באוה"ת משפטים כרך ז ע' ב'תשלז מוסיף ע"י "(שהוא הביטול בעצם ולא ביטול היש ולכן נק' עצם השמים, ועמ"ש ע"פ זאת הפעם עצם מעצמי ובד"ה ויקחו לכם איש יעו"ש)". ועיין בביאוה"ז לכ"ק אדמו"ר הצ"צ ע' עג. ובאוה"ת חיי שרה קח, א, שמציין שצ"ע מכאן למ"ש בלקו"ת פ' בחוקותי מז, ג "דבקשת משה הראני נא את כבודך פי' שיראה א"ס שלא בבחי' כלי והשיבו כי לא יראני כו' . . ואם ע"י הכלי רואי' עצם האור אי"כ הרי הראה". ע"ש. ובס' החקירה עא, א מציין לכאן "פ"י דכעצם השמים הוא בחי' עליונה

איִקֵּר שְׂכִינְתָּא דִּי וְהוּן חָדוּ בְּקוֹרְבָנֵיהוֹן דְּאַתְקַבְּלוּ בְּרַעְנָא הֵי כְּאַקְלִין וְהֵי כְּשִׁתְּיִין

But upon Nadab and Abihu, the comely young men, was the stroke not sent in that hour, but it awaited them on the eighth day for a retribution to destroy them; but they saw the glory of the Shekinah of the L-rd, and rejoiced that their oblations were received with favour, [as if they] did eat and drink.

Targum Jonathan on Exodus (Public Domain) • The Targum of Jonathan ben Uzziel, trans. J. W. Etheridge, London, 1862 (Public Domain)

51 נדב ואביהוא

הוזהר אומר כי "אצילי בני ישראל" הם נדב ואביהוא, וכאשר נדב, אביהוא ושבעים הזקנים ראו את "אלקי ישראל", השכינה התגלתה להם. קה"ת מציין אותו כמקור לזיהוי "האצילים".

Zohar, Mishpatim 29:574-30:581 ספר זוהר, משפטים כ"ט:תקע"ד-ל:תקפ"א

52 וע' זקנים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
ראה רש"י ורמב"ן כאן.

53 נדב ואביהוא וע' זקנים

רש"י מסביר ש"האצילים" הם נדב, אביהוא והזקנים, וש"אצילי" פירושו "גדולים", כמו "ומאציליה קראתיך". גם אדמו"ר הזקן מכנה אותם החשובים שבזקנים.

Rashi on Exodus 24:11 רש"י על שמות כ"ד:י"א

ואל אצילי. הם נדב ואביהוא והזקנים: לא שלח ידו. מכלל שהיו ראויים להשתלח בָּהֶם יד (תנחומא, ויקרא רבה כ'): ויחזו את האלקים. היו מסתכלין בו בלב גס מתוך אצילה ושתיה, כך מדרש תנחומא, ואנקלוס לא תרגם כן. אצילי. לשון גדולים, כמו ומאציליה קראתיך (ישעיהו מ"א), ויאצל מן הרוח (במדבר י"א), שש אמות אצילה (יחזקאל מ"א):

ואל אצילי AND UPON THE NOBLES — these were Nadab and Abihu — HE LAID NOT HIS HAND — לא שלח ידו — This implies that they well deserved that G-d should stretch forth His hand against them (Midrash Tanchuma, AND THEY BEHELD GOD Beha'alotcha 16). ויחזו את האלהים [AND DID EAT AND DRINK] — They gazed at him intimately as though their association with Him were a matter of eating and drinking. Thus does the Midrash Tanchuma, Beha'alotcha 16 explain it. Onkelos, however, does not ... translate the

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain)

46 שנעוץ סופן בתחלתן

ספר יצירה אומר על עשר הספירות: "סופן נעוץ בתחילתן ותחילתן בסופן, כשלת קשורה בגחלת". אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להסביר כיצד האותיות, הביטוי האחרון, מגיעות עד לטוהר העליון.

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א"ז

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר: The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou ?count

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch, New York, 1877 (Public Domain)

47 לבנת הספיר אותיות של שם בין . . ועצם השמים . . שם מ"ה

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Or HaTorah.

הערת קה"ת

באוה"ת משפטים כרך ז ע' ב'תשלז מוסיף ע"ז " (שהוא הביטול בעצם ולא ביטול היש ולכן נקי עצם השמים, ועמ"ש ע"פ זאת הפעם עצם מעצמי ובד"ה ויקחו לכם איש יעו"ש). ועיין בבאוה"ז לכ"ק אדמו"ר הצ"צ ע' עג. ובאוה"ת חיי שרה קח, א, שמציין שצ"ע מכאן למ"ש בלקו"ת פ' בחוקותי מז, ג "דבקשת משה הראני נא את כבודך פי' שיראה איס שלא בבחי' כלי והשיבו כי לא יראני כו' . . ואם ע"י הכלי רואי' עצם האור אי"כ הרי הראה". ע"ש. ובסי' החקירה עא, א מציין לכאן "פי' דכעצם השמים הוא בחי' עליונה יותר מבחי' לבנת הספיר, ולדבריו י"ל דבחי' שמים אלו זהו ענין השמים כסא"י". ע"ש.

פסקה 10

48 ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו

"ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו". אדמו"ר הזקן מפרש את "אצילי" כמדרגת אצילות שבבריאה, ואת "ידו" כידיים העליונות, שאליהן לא הגיעו.

Exodus 24:11 שמות כ"ד:י"א

וְאֶל-אֲצִילֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שִׁלַּח יָדוֹ וַיַּחֲזוּ אֶת-הָאֱלֹקִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ: And upon the nobles of the children of Israel He laid not His .hand; and they beheld G-d, and did eat and drink
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

49 ואל אצילי . . נדב ואביהוא

הערת קה"ת מפנה Zohar II, 126b למילים האלה.

Zohar II, 126b זח"ב כז, ב

הערת קה"ת

תרגום יונתן ב"ע. ראה זח"ב כז, ב.

50 נדב ואביהוא

תרגום יונתן מזהה את האצילים עם נדב ואביהוא, שעליהם לא שלח הי' את ידו באותה שעה, ואומר שהם "ראו את כבוד שכנית ה'". קה"ת מציין אותו כמקור לשתי הנקודות.

Targum Jonathan on Exodus 24:11 תרגום יונתן על שמות כ"ד:י"א

וְלֹת נָדָב וַאֲבִיהוּא עוֹלָמִיא שְׁפִירָא לֹא שִׁדָּר מַחְתִּיָּה בְּהוּא שְׁעִתָּא בְּרָם אֲתַנְטָּרָא לְהוֹן לְיוֹם תְּמִינָא לְאֲשִׁלְמוּתָא לְאֲסַעְרָא עֲלִיהוֹן וְחִמּוֹן יֵת

משה ואהרן. כאן הסדר הפוך: "משה ואהרן".

Exodus 6:27 שמות ו':כ"ז

הם המדברים אל־פרעה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם לְהוֹצִיא אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם
הוא משה וְאַהֲרֹן:

These are they that spoke to Pharaoh king of Egypt, to bring out the children of Israel from Egypt. These are that Moses and Aaron

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

61 האבות הן המרכבה

ריש לקיש מלמד: "האבות הן הן המרכבה", ומביא לכך ראיה מפסוקים המתארים את ה' כניצב מעליהם. אדמו"ר הזקן מצטט זאת ביחס לאבות, שהיו באצילות והשיגו את הידיים העליונות.

Bereshit Rabbah 47:6 בראשית רבה מ"ז:ו

ויכל לדבר אתו - תני, הנפטר מחבירו בין גדול בין קטן, צריך ליטול ממנו רשות. ממי את למד? מאברהם. פעם אחת היה אברהם מדבר עם הקב"ה, באו מלאכי השרת לדבר עמו. אמר להן: נפטר מן השכינה, שהיא גדולה מכם תחלה, אחר כך אני מדבר עמכם. כיון שדבר עם הקדוש ברוך הוא כל צרכו, אמר לפניו: רבון העולמים! צריך אני לדבר. אמר לו: הפטר בשלום, הה"ד: ויעל אלקים מעל אברהם. אמר ריש לקיש: האבות הן הן המרכבה, שנא': ויעל אלקים מעל אברהם. ויעל מעליו אלקים. (בראשית כה) והנה ה' נצב עליו:

He concluded speaking with him, and G-d ascended from "upon Abraham" (Genesis 17:22). It is taught: One who departs from another person, whether of greater or lesser stature, must take his leave from him. From whom do you derive this? From Abraham. On one occasion, Abraham was speaking with the Holy One blessed be He, when the ministering angels came to speak with him. He said to them: 'Let me first take my leave from the Divine Presence, which is of ... greater stature than you, then I will speak with

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

11 פסקה

62 ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו

סוף הפסוק: "ויראו את אלקים, ויאכלו וישתו". המאמר מסביר הן מה ראו והן מה הייתה משמעות אכילתם ושתייתם.

Exodus 24:11 שמות כ"ד:יא

וְאֶל־אַצִּילֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁלַח יְדוֹ וַיַּחֲזוּ אֶת־הָאֱלֹקִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ:

And upon the nobles of the children of Israel He laid not His hand; and they beheld G-d, and did eat and drink

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

63 ויחזו לשון תרגום

שם מסביר אדמו"ר הזקן את "מבשרי אחזה" כבחינת דעת: אחזה היא המילה הארמית לראייה, ולכן היא רק ה"אחוריים" של ראייה ממשית. אותו מהלך עומד ביסוד פירושו כאן למילה חזו.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת ואתחנן ז, א. שער האמונה פכ"ה. ועוד. וראה זח"א (ס"ת) פח, סע"ב. לקו"ש חט"ז ע' 209. במאמרי אדה"צ תקס"ח ע' עט מבאר הקושיא "מה שאמר ויחזו בלשון תרגום [הוספת הצ"צ] ולא אמר וראו". לסעיף זה — ראה באוה"ת פ' פינחס ע' אעב ואילך.

54 נדב ואביהוא וע' זקנים

הרמב"ן מזהה את האצילים עם נדב, אביהוא והזקנים, שנקראו כך מפני שרוח ה' נאצלה עליהם, ומצטט את הפסוק "ומאציליה קראתיך". הדבר מאיר את הקשר שבמאמר בין "אצילי" לבין אצילות.

Ramban on Exodus 24:11 רמב"ן על שמות כ"ד:יא

55 ומאצילי קראתיך

"אשר החזקתיך מקצות הארץ ומאציליה קראתיך". אדמו"ר הזקן מצטט זאת כדי להראות ש"אצילי" פירושו החשובים.

Isaiah 41:9 ישעיהו מ"א:ט

אֲשֶׁר הִחַזְקִיתִּיךָ מִקְצוֹת הָאָרֶץ וּמֵאֲצִילֶיהָ קָרָאתִיךָ וְאָמַר לְךָ עֲבָדִי־אֶתָּה בְּחַתִּיתִּיךָ וְלֹא מֵאֲסִיתִיךָ:

Thou whom I have taken hold of from the ends of the earth, And called thee from the uttermost parts thereof, And said unto thee: 'Thou art My servant, I have chosen thee and not ;'cast thee away

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י מא, ט.

56 לא שלח ידו שלא זכו להשיג

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה תרגום יונתן ב"ע "איקר שכינתא".

57 כמ"ש בוהר

קה"ת מפנה לנוסח המקביל בקטע זה מהזוהר. כפי שמצוטט בהערות לפסקה 2, הוא מסביר ש"מתוקן" פירושו גילוי האורות בכלים, שכן באמצעות הידיים הכול מתגלה בפועל.

הערת קה"ת

פ' משפטים ככב, א. ראה במאמרי אדה"צ תקס"ח ע' עא.

58 רישא דמלכא אתתקן בחו"ג

האמירה בוהר "רישא דמלכא אתתקן בחסד ובגבורה", המצוטטת כאן שוב: ה"ידיים" העליונות, חסד וגבורה, כפי שהן מחוברות לראש. אליהן לא הגיעו הזקנים.

Zohar, Mishpatim 21:519 ספר זוהר, משפטים כ"א:תקי"ט

59 הוא אהרן ומשה

"אלה הם אהרן ומשה אשר אמר ה' להם הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים". התורה מכנה אותם כאן "אהרן ומשה"; המאמר מצטט פסוק זה יחד עם הפסוק הבא כדי לדבר על שני האחים ששורשם היה באצילות.

Exodus 6:26 שמות ו':כ"ו

הוא אֶהְרֹן וּמֹשֶׁה אֲשֶׁר אָמַר ה' לָהֶם הוֹצִיאוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל־צִבְאָתָם:

These are that Aaron and Moses, to whom the L-RD said: 'Bring out the children of Israel from the land of Egypt according to their hosts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

60 הוא משה ואהרן

"הם המדברים אל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל ממצרים, הוא

64 ויחזו לשון תרגום

על חזונו של אברם (מחזה), הזוהר מסביר ש"מראה" ו"מחזה" הם דבר אחד: "זה תרגום וזה לשון הקודש", ושפה זו נסתרת מן המלאכים העליונים. קה"ת מביא זאת כמקור לדברי אדמו"ר הזקן ש"ויחזו" היא מילה של תרגום.

Zohar, Lech Lecha 26:283-290 ספר הזהר, לך לך כ"ו:רפ"ג-ר"צ

65 כי שמש ומגן ה' אלקים

"כי שמש ומגן הוי' אלקים, חן וכבוד יתן ה'". הוי' היא כשמש ואלקים כמגן המסתיר אותה, ולכן הזקנים, שראו את אלקים, ראו רק את המסך.

Psalms 84:12 תהילים פ"ד:י"ב

כִּי שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן ה' אֱלֹקִים חֵן וְכָבוֹד יִתֵּן ה' לֹא יִמְנַע טוֹב לְהֵלְכִים בְּתַמִּימִם:
For the L-RD G-d is a sun and a shield; the L-RD giveth grace and glory; No good thing will He withhold from them that walk uprightly

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים פד, יב.

66 ולע"ל מוציא חמה מנרתקה

ריש לקיש מלמד שלעתיד לבוא הקדוש ברוך הוא יוציא את השמש מנרתקה. המאמר משתמש בדימוי הזה כדי לתאר את גילוי הוי' ללא המגן המסתיר של אלקים.

Zohar III, 17a זח"ג יז, א

Nedarim 8b:6 נדרים ח' ב"ר

וּפְלִיגָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֵקִישׁ, דְּאָמַר: אִין גִּיהֲנָם לְעוֹלָם הָבָא, אֶלָּא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹצִיא חָמָה מִנֶּרְתִּיקָה, צְדִיקִים מִתְרַפְּאִין בָּהּ וְרַשְׁעִים נִידוּנִין בָּהּ. שְׁנָאֵמַר: "וְנִרְחַח לָכֶם יְרָאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ וְגו'". וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שְׁמַתְעִדִּין בָּהּ, שְׁנָאֵמַר: "וַיִּצְאָתָם וּפְשָׁתָם כְּעִגְלֵי מִרְבָּק".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

זח"ג יז, א. נדרים ח, ב. ב"ר ו, י.

67 ולע"ל מוציא חמה מנרתקה

הזוהר מזהה את ה"שמש" עם שם הוי' ואת ה"נרתיק" שלה עם אדניי, ומצטט את המאמר שלעתיד לבוא הקדוש ברוך הוא יוציא את השמש מנרתקה. המאמר מביא זאת כדי להסביר את הגילוי שיהיה ללא המסך.

Zohar, Vayikra 40:278-41:285 ספר הזהר, ויקרא מ':ער"ח-מ"א:רפ"ה

68 רצוא ושוב

בחזונו של יחזקאל נאמר: "והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק". אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי הזה כדי לתאר את תנועת הפתיחה והסגירה של הלב, שמניעה את הדם.

Ezekiel 1:14 יחזקאל א':י"ד

וְהַחַיּוֹת רָצְאוּ וְשׁוּבוּ כְּמִרְאָה הַבֶּזֶק:

And the living creatures ran and returned as the appearance of a flash of lightning

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 12

69 וכמ"ש בזוהר ע"פ אני ישנה

הזוהר מפרש את "אני ישנה ולבי ער" ככנסת ישראל האומרת: "אני ישנה בגלות מצרים", בעוד לבה נשאר ער לשמור על ילדיה. אדמו"ר הזקן מצטט

זאת בהקשר של "שינה" בגלות, הסתלקות המוחין כאשר אין מעלים מיין נוקבין.

Zohar III, 95a זח"ג צה, א

הערת קה"ת

זח"ג צה, א.

70 אני ישנה

"אני ישנה ולבי ער, קול דודי דופק". הפסוק שהזוהר מפרש.

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה':ב'

אֲנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עֵר קוֹל דּוֹדִי דּוֹפֵק פִּתְחֵי־לִי אֲחֹתִי רַעֲיָתִי יוֹנָתִי תַמְתִּי שְׂרָאשִׁי נִמְלֵא־טֵל קְוֻצוֹתִי רְסִיסֵי לֵילָה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh:
'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For my head is filled with dew, My locks with the drops of the night

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

71 רפ"ג דעירובין והמים כו'

מקום שקה"ת מציינת לעיון נוסף בדברי הרמב"ם על כך שהמים והמלח מוליכים את המזון.

הערת קה"ת

שם: והמים והמלח אינם מהמוזנות אבל הם מוליכין המזון. וראה סה"מ תר"ל ע' יז. סה"מ תרנ"ה ע' לג.

72 והמים כו'

על המשנה שלפיה אפשר לערב בכל מזון, חוץ ממים ומלח, מסביר הרמב"ם שמים ומלח אינם מזון, אלא הם מוליכים את המזון למקומותיו. אדמו"ר הזקן מצטט זאת כדי להסביר את תפקידו של המשקה בהבאת הדם אל האיברים.

Rambam on Mishnah Eruvin 3:1 רמב"ם על משנה עירובין ג':א

73 לחם לא אכל ומים לא שתה

משה היה שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה; "לחם לא אכל ומים לא שתה". אדמו"ר הזקן מסביר שהוא ניזון מהאכילה והשתייה של אצילות.

Exodus 34:28 שמות ל"ד:כ"ח

וַיְהִי־שֶׁם עִם־ה' אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַל וּמַיִם לֹא שָׁתָה וַיִּכְתֹּב עַל־הַלְחָת אֶת דְּבָרֵי הַבְּרִית עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים:

And he was there with the L-RD forty days and forty nights;
he did neither eat bread, nor drink water. And he wrote upon the tables the words of the covenant, the ten words

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לד, כד.

74 שהיה ניזון מבחי" אכילה ושתייה שבאצילות

אור התורה מביא את העניין ומוסיף את מדרש רבה על כי תשא (ch. 47): "לחם לא אכל, אבל אכל לחמה של תורה; מים לא שתה, אבל שתה מימיה של תורה". אם כן, מזונו של משה היה התורה עצמה כפי שהיא למעלה.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת פ' פינחס ע' איעג ומוסיף: "והיינו כמ"ש במד"ר פ' כי תשא פמ"ז לחם לא אכל אבל לחמה של תורה אכל, מים לא שתה אבל מימיה של תורה שתה". וכי"ה באוה"ת דרושים ליוהכ"פ ע' אתקפו.

פסוקה 16

80 ועשו להם ציצית

"דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם שיעשו להם ציצית על כנפי בגדיהם".
אדמו"ר הזקן מביא זאת כדוגמה למצווה שנאמרה בתורה שבכתב, שאת
טעמה הסבירו חז"ל.

Numbers 15:38 במדבר ט"ו:ל"ח

דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצית על-כנפי בגדיהם
לדרתם ונתנו על-ציצת הכנף פתיל תכלת:

Speak unto the children of Israel, and bid them that they'
make them throughout their generations fringes in the cor-
ners of their garments, and that they put with the fringe of
.each corner a thread of blue

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר טו, לח.

פסוקה 17

81 שפכי כמים לבך

"קומי, זעקי בלילה... שפכי כמים לבך נוכח פני ה'". התפילה נמשלה
לשפיכת מים, ל"שתייה" המעלה מ"ן.

Lamentations 2:19 איכה ב':י"ט

קומי רגי בלילה לראש אשמורות שפכי כמים לבך נכח פני אדני שאי
אליו כפיה על-נפש עוללך העטופים ברעב בראש כל-חצות:

Arise, cry out in the night, At the beginning of the watches;
Pour out thy heart like water Before the face of the L-rd; Lift
up thy hands toward Him For the life of thy young children,
'That faint for hunger At the head of every street

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איכה ב, יט.

82 ועי' בזהר ויקרא (דף ד' ע"א)

קה"ת מפנה לאור התורה על פינחס בקשר להפניה זו לזוהר.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת פי' פינחס ע' אעג.

83 לכו לחמו בלחמי

"לכו לחמו בלחמי". המאמר מפרש את שתי צורות המילה, "לחמו"
ו"לחמי", כתורה כפי שהיא למטה וכפי שהיא בשורשה למעלה.

Proverbs 9:5 משלי ט':ה'

לכו לחמו בלחמי ושתו בנזון מסקתי:

Come, eat of my bread, and drink of the wine which I have'
.mingled

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

84 על "אכלו רעים, שתו ושכרו דודים" מלמד הזוהר, שאצל העליונים,
ה"רעים", נאמרה אכילה בלי שתייה, ואילו אצל התחתונים, ה"דודים",
הזקוקים להשקיה מן הנחל העמוק, נאמרה שתייה. הטקסט מתייחס לכך
בהקשר של אכילה ושתייה כשני סוגים נפרדים של הונה, למעלה ולמטה.

Zohar, Vayikra 2:29-3:41 ספר זוהר, ויקרא ב':כ"ט-ג':מ"א

Note that those in the higher realm are bidden only to eat
and not to drink. For he who already has a cask of wine
needs something to eat with it, and since in that realm is the

75 אכלתי יערי עם דבשי

"אכלתי יערי עם דבשי, שתיתי ייני עם חלבי; אכלו רעים, שתו ושכרו
דודים". המאמר מפרש את האכילה והשתייה הללו כחכמה ובינה.

Song of Songs 5:1 שיר השירים ה':א'

באתי לגני אחתי כלה אריתי מורי עם-בשמי אכלתי יערי עם-דבשי
שתיתי ייני עם-חלבי אכלו רעים שתו ושכרו דודים:

I am come into my garden, my sister, my bride; I have gath-
ered my myrrh with my spice; I have eaten my honeycomb
with my honey; I have drunk my wine with my milk. Eat, O
.friends; Drink, yea, drink abundantly, O beloved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ה, א.

76 ויצא כברק חצו

"וה' עליהם יראה, ויצא כברק חצו". הברק ממחיש את החכמה כנקודה.

Zechariah 9:14 זכריה ט':י"ד

וה' עליהם יראה ויצא כברק חצו ואדני ה' בשופר יתקע והלה בסערות
תימן:

And the L-RD shall be seen over them, And His arrow shall
go forth as the lightning; And the L-rd GOD will blow the
.horn, And will go with whirlwinds of the south

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

זכרי ט, יד.

פסוקה 14

77 תלת כליל גו תלת

הערת קה"ת מפנה להא' Zohar II, 50a למילים האלה.

Zohar II, 50a זח"ב נ, א

הערת קה"ת

ראה זח"ב נ, א.

78 תלת כליל גו תלת

בין ההתחלות הנסתרות שהוא מתאר, הזוהר מדבר על "שלוש רוחות
הכלולות בשלוש". קה"ת מצטט אותו כמקור לביטוי "שלוש הכלולות בתוך
שלוש".

Zohar, Beshalach 11:134 ספר זוהר, בשלח י"א:קל"ד

פסוקה 15

79 לכו לחמו בלחמי

החכמה קוראת: "בואו, אכלו מלחמי ושתו מן היין שמוגתי". אדמו"ר הזקן
מפרש את ה"לחם" כתורה שבכתב.

Proverbs 9:5 משלי ט':ה'

לכו לחמו בלחמי ושתו בנזון מסקתי:

Come, eat of my bread, and drink of the wine which I have'
.mingled

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ט, ה.

precious “wine of creation”, they are invited to eat, whereas
those below who require liquid are invited to drink, for all
'shoots require to be watered from the deep stream

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); Sefer Etz Chaim (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Targum Jonathan on Exodus (Public Domain); The Targum of Jonathan ben Uzziel, trans. J. W. Etheridge, London, 1862 (Public Domain); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור.
/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי: /likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך /likuteitorah.com/he/torah-ohr/mishpatim/6

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק